

Sygn. akt I C 1033/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2022 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Katarzyna Krasny

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Izabela Kawczuga

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 marca 2022 r. w S.

sprawy z powództwa M. G. i M. W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w G.

o ustalenie i zapłatę

I ustala, że umowa kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. zawarta pomiędzy M. Ś. (obecnie G.) i M. W. a (...) Spółką Akcyjną w G. (poprzednikiem prawnym pozwanego) jest nieważna,

II zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz powódki M. G. kwotę 16.620,09 zł (szesnastu tysięcy sześciuset dwudziestu złotych dziewięciu groszy) i kwotę 448,78 zł (czterystu czterdziestu ośmiu złotych siedemdziesięciu ośmiu groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 maja 2021 r.,

III zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz powoda M. W. kwotę 16.620,09 zł (szesnastu tysięcy sześciuset dwudziestu złotych dziewięciu groszy) i kwotę 448,78 zł (czterystu czterdziestu ośmiu złotych siedemdziesięciu ośmiu groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 maja 2021 r.,

IV zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz powodów M. G. i M. W. kwotę 212.847,95 zł (dwustu dwunastu tysięcy ośmiuset czterdziestu siedmiu złotych dziewięćdziesięciu pięciu groszy) i kwotę 3.170,19 zł (trzech tysięcy stu siedemdziesięciu złotych dziewiętnastu groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 maja 2021 r.,

V oddala powództwo w pozostałym zakresie,

VI ustala, że koszty postępowania ponosi w całości pozwany (...) Spółka Akcyjna w G., przy czym ich szczegółowe wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

SSO Katarzyna Krasny

Sygn. akt I C 1033/21

UZASADNIENIE

Powodowie M. G. i M. W. reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego ustanowionego z wyboru, w pozwie skierowanym do tut. Sądu dnia 19 maja 2021 r. (koperta k. 133) przeciwko pozwanej (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w G. wnieśli o:

I.1 zasądzenie solidarnie od pozwanej na rzecz powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 18 maja 2021 r. do dnia zapłaty:

a) kwoty 246.088,14 zł z tytułu uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych za okres od dnia 3 listopada 2006 r. do dnia 3 lutego 2021 r.,

b) kwoty 4.067,76 zł z tytułu opłat uiszczonych przez powodów w związku z umową kredytu,

- stanowiących świadczenie nienależne z uwagi na nieważność (ze skutkiem *ex tunc*) umowy kredytu nr (...) z dnia 4 września 2006 r., zawartej pomiędzy M. Ś. (obecnie G.) i M. W. a (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G. (obecnie (...) S.A.) z późniejszymi zmianami

I.2 ustalenie nieważności lub nieistnienia ww. umowy,

ewentualnie, w przypadku uznania, że ww. umowa jest ważna:

II.1 zasądzenie solidarnie od pozwanej na rzecz powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 18 maja 2021 r. do dnia zapłaty, kwoty 71.264,44 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia w postaci nadpłat kredytowych za okres od dnia 3 listopada 2006 r. do dnia 3 lutego 2021 r. z uwagi na nieważność lub bezskuteczność niektórych postanowień umowy, tj. klauzul niedozwolonych zawartych w § 1 ust. 1, § 7 ust. 2 zd. 4, § 10 ust. 8 oraz § 17 umowy kredytu nr (...) z dnia 4 września 2006 r., zawartej pomiędzy M. Ś. (obecnie G.) i M. W. a (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G. (obecnie (...) S.A.) z późniejszymi zmianami – stanowiących dla pozwanego banku podstawę do uzależniania wysokości rat kredytowych od kursu CHF, na skutek czego umowa jest ważna, jednak raty kredytu przeliczane są przez cały okres jej trwania bez zastosowania mechanizmu indeksacji, przy zachowaniu wszystkich pozostałych parametrów umowy, w tym oprocentowania,

II.2 ustalenie, że kredyt jest kredytem w PLN i jest oprocentowany w oparciu o LIBOR 3M (CHF)+marża,

II.3 ustalenie, że postanowienia umowy zawarte w § 1 ust. 1, § 2 ust. 3 zd. 2, § 2 ust. 4, § 4 ust. 1 lit. c oraz i, § 5 ust. 1a zd. 3, § 7 ust. 2 zd. 4, § 10 ust. 8, § 12 ust. 2 zd. 2, § 12 ust. 4, 5 i 7 zd. 3, § 12 ust. 9 zd. 2, § 13, § 14 ust. 3, § 17 umowy, a także § 1 aneksu z dnia 12 sierpnia 2009 r. są bezskuteczne w stosunku do powodów, nie wiążą powodów i strony związane są umową w pozostałym zakresie,

a nadto o:

III. zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa wg przedłożonego spisu kosztów wraz z należnymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Szczegółowe uzasadnienie faktyczne i prawne wywiedzionych roszczeń powodowie przedstawili w pozwie jak na k. 3-105 tom I akt. W szczególności powodowie argumentowali, że w umowie kredytu nr (...) z dnia 4 września 2006 r., zawartej pomiędzy M. Ś. (obecnie G.) i M. W. a (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G. (obecnie (...) S.A.) z późniejszymi zmianami wynikającymi z zawartych przez ww. strony aneksów, zawarte są niedozwolone klauzule umowne, a na poparcie tej tezy przytaczali szereg argumentów oraz wybranych orzeczeń sądów powszechnych, Sądu Najwyższego oraz TSUE odnoszących się do meritum sprawy.

Pozwana (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. w piśmie procesowym z dnia 8 lipca 2021 r. (k. 145-210 tom I i II akt), stanowiącym odpowiedź na pozew, wniosła o oddalenie powództwa w całości, a nadto o zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych z uiszczoną opłatą skarbową od pełnomocnictw.

W szczególowej polemice z twierdzeniami i argumentami powodów, pozwana wskazała, że kwestionuje żądanie pozwu co do zasady i co do wysokości. W ocenie pozwanej zakwestionowane w pozwie klauzule są w pełni skuteczne, a zawarta przez strony umowa kredytu jest ważna. Zdaniem pozwanej nie istnieje uzasadnienie dla usuwania z umowy tej części jej postanowień § 17, które odnoszą się do zastosowania kursu średniego NBP, zatem nawet przyjęcie abuzywności innych warunków nie pozostawi umowy z jakąkolwiek luką wymagającą uzupełnienia. Pozwana następnie zaprzeczyła

wszelkim innym twierdzeniom, okolicznościom i faktom wskazanym przez stronę powodową, a zawartym w pozwie oraz załączonych do niego dokumentach, których pozwana wyraźnie nie przyznaje, w tym w szczególności temu, że:

- umowa kredytu jest nieważna w całości albo w jakiegokolwiek części, w tym w szczególności w zakresie postanowień odnoszących się do indeksacji kredytu lub kursów walut stosowanych do rozliczeń pomiędzy stronami Umowy Kredytu;
- umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.;
- w okresie objętym żądaniem pozwu powodowie dokonali jakiegokolwiek nadpłaty tytułem spłaty rat;
- w okresie objętym żądaniem pozwu powodowie uiścili na rzecz Banku jakiegokolwiek świadczenie nienależne;
- strony nie oznaczyły głównego świadczenia kredytobiorcy,
- powodowie nie zostali należycie poinformowani o prawach i obowiązkach wynikających z umowy oraz o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu indeksowanego w walucie obcej,
- powodowie nie mieli możliwości podjęcia próby negocjacji z Bankiem co do treści umowy kredytu i jej warunków,
- Bank nie wyjaśnił powodom sposobu tworzenia Tabeli Kursów Walut,
- Bank ustala kursy w oparciu o nieweryfikowalne kryteria.

Ponadto pozwana wywiodła, że pozew został wniesiony po ponad 15 latach od zawarcia umowy i powodowany jest próbą uniknięcia negatywnych skutków zmiany kursu CHF/PLN, nie zaś rzeczywistą treścią nawiązanego przez strony stosunku prawnego, czy też jego zgodnością z celem, jaki przyświecał powodom w momencie zawierania umowy (uzyskaniem środków oprocentowanych wg stawki LIBOR poprzez zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej). Pozwana podniosła także zarzut braku interesu prawnego w dochodzeniu powództwa o ustalenie (k.152-153), zarzut przedawnienia (k. 155-156), zarzut braku konsumenckiego charakteru umowy z uwagi na okoliczność, że powód M. W. w dacie zawierania umowy i nadal prowadzi działalność gospodarczą związaną z naprawą i konserwacją komputerów i urządzeń peryferyjnych, a od 2013 r. działalność tę wykonuje w nieruchomości zakupionej ze środków uzyskanych z kredytu udzielonego przez poprzednika prawnego pozwanej (k. 161-162, k. 179) oraz wskazała na brak bezpodstawnego wzbogacenia po swojej stronie, formułując zarzuty w oparciu o art. 411 k.c. (k. 203-204).

Powodowie w piśmie procesowym z dnia 20 września 2021 r. (k. 597-645 tom III i IV akt), stanowiącym replikę na odpowiedź na pozew, podtrzymali dotychczasowe stanowisko w sprawie i szczegółowo odnieśli się do twierdzeń i zarzutów pozwanej.

W piśmie procesowym z dnia 7 lutego 2022 r. (k. 689-695 tom IV akt) powodowie sprecyzowali pozew w ten sposób, że:

- w zakresie pkt I.1 zażądali:

a) zapłaty na rzecz powodów w częściach równych następujących kwot z tytułu wpłat dokonanych na rzecz pozwanej w okresie od dnia 3 listopada 2006 r. do dnia 3 stycznia 2009 r.:

- 33.240,19 zł z tytułu uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego banku rat kapitałowo-odsetkowych,

- 897,57 zł z tytułu opłat uiszczonych przez powodów w związku z umową kredytu,

b) zapłaty solidarnie na rzecz powodów następujących kwot z tytułu wpłat dokonanych na rzecz pozwanego banku w okresie od dnia 3 lutego 2009 r. do dnia 3 lutego 2021 r.:

- 212.847,95 zł z tytułu uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych,

- 3.170,19 zł z tytułu opłat uiszczonych przez powodów w związku z umową kredytu,

każdorazowo z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 18 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

- w zakresie pkt II.1 zażądali zapłaty solidarnie na rzecz powodów kwoty 71.264,44 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia w postaci nadpłat kredytowych za okres od dnia 3 lutego 2009 r. do dnia 3 lutego 2021 r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 18 maja 2021 r. do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy następujący stan faktyczny:

Pozwana (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. jest następcą prawnym (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G., zaś (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. jest następcą prawnym (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W..

Bezsporne, a nadto:

- odpis KRS pozwanej k. 214-240.

W 2006 r. kredyt indeksowany w walucie CHF był jednym z rodzajów kredytu hipotecznego oferowanego przez poprzednika prawnego pozwanej. (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w swojej ofercie miała także dostępne kredyty hipoteczne złotowe oraz indeksowane do USD i EUR. Klientom zainteresowanym zawarciem umowy kredytowej z bankiem przedstawiane były wszystkie oferty kredytów dostępnych w portfelu poprzednika prawnego pozwanej. Doradcy kredytowi w celach porównawczych ofert dysponowali dostępem do kalkulatorów kredytowych. Zdarzało się, że pokazywali oni historyczne symulacje kursów walut czy wskaźnika LIBOR.

Proces udzielenia kredytu w (...) rozpoczynał się od kontaktu klienta z doradcą banku. W trakcie takiego spotkania klient zaznajamiany był z aktualnie obowiązującą ofertą banku, a następnie na podstawie złożonych przez niego oświadczeń weryfikowana była wstępnie ogólna sytuacja prawno-finansowa klienta. Jeżeli klient przeszedł pozytywnie tą weryfikację, to następnym krokiem było złożenie przez klienta wniosku kredytowego wraz z kompletem niezbędnej do rozpatrzenia dokumentacji. Dokumenty te trafiały do centrali banku w celu ich analizy i wydania decyzji kredytowej. Po uzyskaniu pozytywnej decyzji kredytowej, centrala banku przygotowywała konkretną umowę. Przygotowana umowa kredytowa przekazywana była klientowi do zapoznania się i podpisania za pośrednictwem doradcy. Po zapoznaniu się z nią, podpisaniu, odesłaniu do centrali banku wraz ze wszystkimi wymaganymi załącznikami i złożeniu wniosku o wypłatę kredytu, kredyt był uruchamiany. Proces ten był standardowy i dotyczył wszystkie klientów banku.

Dowód:

- zeznania świadka M. M. (1) k.558-564,

- zeznania świadka J. J. k.653.

W 2006 r. powódka M. G. i powód M. W. planowali zakupić na rynku wtórnym lokal mieszkalny, który miał służyć zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych. Nie dysponując środkami własnymi na poczynienie inwestycji podjęli decyzję o zawarciu umowy kredytu hipotecznego.

W tym celu zwrócili się o pomoc do profesjonalnego pośrednika kredytowego z (...). Po rozmowie z pośrednikiem kredytowym powodowie zdecydowali się na ofertę (...) S.A., ponieważ oferta ta była dla nich najkorzystniejsza (rata kredytu była najniższa).

Podczas pierwszego spotkania powodów z przedstawicielem banku została im przedstawiona oferta kredytu powiązanego z walutą franka szwajcarskiego. Na moment powzięcia decyzji o finansowaniu zakupu nieruchomości ze środków kredytowych powodowie nie planowali zawierania umowy kredytu indeksowanego walutą obcą. Zmienili zdanie pod wpływem zapewnień doradcy kredytowego o tym, że zaoferowany produkt bankowy w postaci umowy

kredytu indeksowanego do waluty CHF jest to dobra i korzystna oferta, a sam kurs stabilny. Pracownik banku w sposób ogólny poinformował powodów o warunkach tego kredytu. Przedstawiciel banku informował powodów, że kredyt powiązany z CHF jest korzystniejszy, ponieważ frank szwajcarski jest walutą stabilną. Powodom nie przedstawiono symulacji kredytu złotowego, kredytu w euro oraz kredytu we frankach szwajcarskich. Przedstawiciel banku nie tłumaczył powodom, na czym polega indeksacja, nie przedstawił mechanizmów bankowych ani nie informował powodów, jaki kurs będzie stosował bank ustalając wysokość świadczeń powodów.

Dowód:

- oświadczenie powodów z dnia 26.07.2006 r. k. 248, 249
- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Powodowie w dniu 26 lipca 2006 r. złożyli w (...) S.A. wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego nr (...), wnioskując o udzielenie kredytu w kwocie 250.000 zł indeksowanego kursem CHF na okres 30 lat, spłacanego w ratach równych. Powodowie skorzystali z oferty promocyjnej na oprocentowanie kredytu (w dniu złożenia wniosku -0,2%). Nadto wnioskowali o objęcie ubezpieczeniem od ryzyka utraty pracy oraz ubezpieczeniem na życie oraz na wypadek całkowitej niezdolności do pracy.

W dacie złożenia wniosku kredytowego oraz w dacie zawierania z poprzednikiem prawnym pozwanego banku powódka była zamężna, a w jej małżeństwie obowiązywał ustrój rozdzielności majątkowej. Powódka posługiwała się wówczas nazwiskiem Ś.. Powód M. W. zawierał umowę kredytu jako osoba stanu wolnego.

Standardowym elementem procedury kredytowej w (...) S.A. było podpisanie oświadczenia o nw. treści:

„Oświadczam niniejszym, że przedstawiono mi ofertę kredytu hipotecznego (...) w złotych polskich, oraz że wybrałem/am kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowany/a o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej. Ponadto oświadczam, że zostałem/am poinformowany/a przez (...) o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej”.

Oświadczenie o powyższej treści powodowie podpisali w dniu 26 lipca 2006 r., pomimo że nie przedstawiono im oferty kredytu złotowego, jak również nie pouczono o ryzyku walutowym oraz ryzyku zmiennej stopy procentowej.

Dowód:

- wniosek kredytowy z dnia 26.07.2006 r. k. 242-245,
- kupony zniżkowe k. 246-247,
- oświadczenie powódki z dnia 26.07.2006 r. k. 250,
- oświadczenie powoda z dnia 26.07.2006 r. k. 251,
- zawiadomienia dot. prawa odstąpienia od umowy k. 252-253
- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Powodowie nie zostali pouczeni o tym, czym jest ryzyko kursowe i jaka jest jego istota. Nie przedstawiono im symulacji zmiany wysokości raty oraz salda kredytu w powiązaniu ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej. Powodowie przystępowali do zawarcia umowy kredytowej przeświadczeni o tym, że ryzyko jest minimalne. Nikt im nie udzielił pouczenia, że z kredytem indeksowanym do CHF związane jest nieograniczone ryzyko kursowe, że z uwagi na wzrost

kursu CHF do PLN raty kredytu i saldo kredytu do spłaty mogą wzrosnąć w sposób nieograniczony. Gdyby powodowie mieli taką wiedzę, to nie zawarliby umowy kredytu indeksowanego waluta CHF.

Powodom nie zostały przedstawione informacje o czynnikach mogących wpływać na wzrost kursu CHF. Nie wyjaśniono kredytobiorcom dokładnych zasad ustalania przez pozwany bank kursów walut służących do przeliczeń kwoty kapitału oraz spłacanych rat. Powodowie nie otrzymali wyczerpujących danych na potrzeby weryfikacji poziomu stabilności tej waluty, mającego wpływ na wysokość zobowiązania. Nie posiadali na dzień zawierania umowy wiedzy specjalnej w dziedzinie prawa lub ekonomii.

Powodom nie proponowano jakiegoś produktu, który zabezpieczałby ryzyko kursowe występujące w tej umowie.

Powodowie nie negocjowali umowy, nie mieli świadomości istnienia takiego prawa po ich stronie. Powodom nie okazano wzoru umowy i nie umożliwiono im zapoznania się z jej treścią podczas spotkań w banku poprzedzających podpisanie umowy. Powodowie nie mieli możliwości indywidualnego kształtowania treści umowy, jak również możliwości skonsultowania jej zapisów poza bankiem, czy zapoznania się z jej treścią w domu. Po raz pierwszy okazano im dokument umowy w dniu jej podpisania. Umowa podpisywana była pod presją czasu, tuż przed zamknięciem placówki banku, a powodowie nie mieli możliwości dokładnego zapoznania się z jej treścią, zadawania pytań i wyjaśniania wątpliwości.

Dowód:

- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

W dniu 24 sierpnia 2006 r. powodowie M. G., posługująca się ówczesnie nazwiskiem Ś. i M. W. zawarli z pośrednikiem prawnym pozwaną, tj. (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu nr (...).

Na mocy tej umowy pośrednik prawny pozwanego banku udzielił powodom kredytu w kwocie 255.204 zł indeksowanego kursem CHF, na która składały się nw. kwoty:

- 240.000 zł przeznaczona na zakup spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w S. zgodnie z § 3 ust. 1 umowy,
- 10.000 zł przeznaczona na refinansowanie poniesionych kosztów zakupu ww. prawa do lokalu zgodnie z § 1 ust. 2 umowy,
- 3.002,40 zł jako koszty z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy zgodnie z § 13 umowy,
- 200 zł jako koszty z tytułu opłaty sądowej za wpis hipoteki zgodnie z § 12 ust. 1 umowy,
- 2.001,60 zł jako koszty z tytułu ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia na wypadek całkowitej niezdolności do pracy spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem zgodnie z § 13 umowy.

Stosownie do następujących postanowień umowy kredytu:

- § 1 ust. 1 zdanie 1: „Bank udziela Kredytobiorcy Kredytu w kwocie 255.204 złotych polskich indeksowanego kursem CHF zwanego dalej „Kredytem”, na warunkach określonych w Umowie, a Kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania Kredytu zgodnie z postanowieniami Umowy, zwrotu kwoty wykorzystanego Kredytu wraz z odsetkami, w terminach oznaczonych w Umowie oraz zapłaty Bankowi prowizji, opłat i innych należności wynikających z Umowy.”,
- § 1 ust. 1 zdanie 3: „W dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów

hipotecznych udzielanych przez (...) S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) S.A., opisanej szczegółowo w § 17.”,

- § 2 ust. 4: „Z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia Nieruchomości Kredytem, Kredytobiorca zobowiązany jest do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 1.831,82 zł w okresie pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. W następnych latach opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą przyznanego kredytu, a 80% wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu za każde trzy lata ochrony ubezpieczeniowej. Kwota ta zostanie uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek Banku o numerze (...) prowadzony przez (...) S.A. Kredytobiorca zobowiązany jest uiszczać tę opłatę raz na trzy lata w terminach płatności ostatniej raty w każdy trzyletni okresie kredytowania, przy czym trzyletni okres liczony jest od pierwszego terminu płatności. Opłata następuje poprzez doliczenie wartości opłaty manipulacyjnej do salda kredytu o ile w terminie tym kredytobiorca nie przedstawi dowodu wpłaty na wyżej opisany rachunek. Obowiązek zapłaty ustaje, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 204.320 złotych polskich ”,

- § 7 ust. 2: „Wypłata wskazanej we wniosku o wypłatę kwoty kredytu będzie dokonana przelewem na wskazane w tym wniosku rachunki bankowe prowadzone w banku krajowym (...) Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty Kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/ sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez Bank.”,

- § 9 ust. 7: „Wszelkie opłaty i prowizje podawane są w walucie do której indeksowany jest kredyt a ich zapłata odbywa się poprzez doliczenie opłaty do raty, o której mowa w § 10 ust. 2, chyba, że Strony podejmą odmienne ustalenia w tym zakresie”,

- § 10 ust. 8: „Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku.”,

- § 17 ust. 1: „Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów stosowane są odpowiednie kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) S.A. walut zawartych w ofercie Banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji.”,

- § 17 ust. 2: „Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.”,

- § 17 ust. 3: „Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.”,

- § 17 ust. 4: „Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży (...) S.A.”,

- § 17 ust. 5: „Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) SA walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) SA (...)

Spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpić miała w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych.

W treści ww. umowy kredytu ani w żadnym załączniku do umowy kredytu nie było żadnych postanowień stanowiących o nieograniczonym ryzyku kursowym (walutowym), na czym ono polega, jakie mogą być konsekwencje ryzyka

walutowego na zakres zobowiązania kredytobiorcy – zarówno odnośnie wysokości raty kredytu, jak i wysokości salda kredytu do spłaty – na przestrzeni całego okresu obowiązywania umowy kredytu.

Na datę zawarcia umowy kredytu powodowie nie mieli świadomości, że jakieś postanowienia umowy kredytu mogą być niezgodne z przepisami prawa.

Dowód:

- umowa kredytu nr (...) z dnia 24.08.2006 r. k. 110-115,
- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

W dniu 11 lutego 2008 r. powodowie i poprzednik prawny pozwanego banku zawarli Aneks do umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r., na podstawie którego kwota kredytu została podwyższona o kwotę 25.500 zł. Kwota ta przeznaczona miała być na cele konsumpcyjne kredytobiorców. W związku z zawarciem ww. Aneksu powodowie złożyli nowe oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

W związku z dokonaniem przez pozwanego bank ponownej wyceny nieruchomości będącej zabezpieczeniem kredytu, strony w dniu 21 sierpnia 2009 r. zawarły kolejny Aneks do umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. Zgodnie z nim § 2 ust. 4 umowy otrzymał następującą treść:

„ Z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty co trzy lata opłaty manipulacyjnej. Wysokość pierwszej opłaty manipulacyjnej wynosi 1.831,82 złotych polskich. Kwota ta zostanie uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek banku u nr (...) prowadzony przez (...) S.A. Każda kolejna opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą pozostającego do spłaty kredytu, określoną w złotych polskich (w przypadku kredytów indeksowanych ustaloną wg kursu spłaty kredytu obowiązującego zgodnie z § 17) na ostatni dzień mijającego trzyletniego okresu kredytowania, a kwotą 317.996,80 złotych polskich. Obowiązek zapłaty opłaty manipulacyjnej ustalonej, gdy w dacie jej płatności saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie określonej na końcu poprzedniego zdania, czyli przestanie przekraczać dopuszczalny wskaźnik obciążenia nieruchomości kredytem. Druga i każda kolejna opłata manipulacyjna będzie doliczona do salda kredytu z dniem powstania obowiązku jej uiszczenia. W przypadku kredytów indeksowanych przed doliczeniem, o którym mowa w poprzednim zdaniu opłata zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt wg kursu obowiązującego dla spłaty kredytu, zgodnie z § 17”.

Dowód:

- aneks z dnia 11.02.2008 r. k. 117-118,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji k. 119.

Pierwsza opłata manipulacyjna została uiszczona przez powodów w dniu 28 września 2006 r. w kwocie 1.831,82 zł na rachunek banku (...), a kolejne w dniu 12 listopada 2009 r. w kwocie 81,74 zł, w dniu 18 października 2012 r. w kwocie 1.080,45 zł, w dniu 8 października 2015 r. w kwocie 368,31 zł. W dniu 16 października 2017 r. anulowano część opłaty manipulacyjnej w kwocie 133,09 zł.

W dniu 11 października 2007 r. powodowie poinformowali (...)S.A. w G. o rezygnacji z objęcia ich ubezpieczeniem od ryzyka utraty stałego źródła dochodu wskutek utraty pracy oraz o cofnięcie niewykorzystanych składek. W związku z powyższym od listopada 2007 r. składka ubezpieczeniowa w wysokości 68,58 CHF nie była doliczana do rat kredytu.

W październiku 2009 r. powodowie zawarli aneks doubezpieczenia – koszt doubezpieczenia za okres ubezpieczenia wyniósł 18,95 zł i doliczony został do raty kredytu.

Kredyt został wypłacony zgodnie z dyspozycją w dniu 3 października 2006 r. Kwota kredytu została przeliczona po kursie 1CHF=2,4394 zł i wypłacona w PLN. W dniu 20 lutego 2008 r. powodom wypłacona została kwota 25.499,99 zł zgodnie z Aneksem z dnia 11 lutego 2008 r. (przeliczona po kursie 1CHF=2,517 zł).

Dowód:

- pismo pozwanej z dnia 15.02.2021 r. k. 121,
- zaświadczenie banku k. 121v-123,
- wnioski powodów z dnia 11.10.2007 r. k. 271-272,
- pismo banku z dnia 12.10.2007 r. k. 273,
- pismo banku z dnia 27.10.2009 r. k. 274,
- pismo banku z dnia 16.10.2017 r. k. 275,
- wniosek o wypłatę kredytu k. 280, 283, 286,
- potwierdzenie wykonania operacji k. 281-282, 284-285, 287-288,
- plan amortyzacji k. 289-290,
- rozliczenie kredytu nr (...) k. 291-294,
- historia kredytu (...) k. 295-344.

Na podstawie uchwały z dnia 26 marca 2003 r. zarządu poprzednika prawnego pozwanego banku (...) S.A. z siedzibą w W. wprowadzono Regulamin ustalania kursów kupna i sprzedaży (...) S.A. zgodnie z którym:

1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów oraz pożyczek stosowane będą odpowiednio, kursy kupna/sprzedaży (...) S.A. walut zawartych w ofercie banku.
2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.
3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.
4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w ostatnim dniu roboczym, poprzedzającym ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży (...) S.A. przez Bank.
5. Marże kupna/sprzedaży ustalane są raz na miesiąc w oparciu o średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż. Ww. banki to: (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A. i (...) S.A. Kursy kupna/sprzedaży ww. banków są pobierane ze stron internetowych tych banków i dokonywane na nich obliczenia skutkujące wyznaczeniem kursów kupna/sprzedaży (...) S.A. są liczone do czwartego miejsca po przecinku. W przypadku, gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, Zarząd (...) SA podejmie decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku. Zmiana w tym zakresie nie będzie wymagała pisemnego aneksu do Omowy.
6. Kursy kupna/sprzedaży (...) S.A. będą podawane codziennie poprzez wywieszenie ich w siedzibie Banku oraz publikację na stronie internetowej - (...) S.A. (...)

Ani postanowienia ww. uchwały, ani Regulaminu ustalania kursu kupna/sprzedaży nie stanowiły przedmiotu postanowień umowy kredytu zawartej pomiędzy powodami a (...) S.A. w G..

Dowód:

- uchwała Zarządu Banku nr(...)z dnia 26.03.2003 r. k. 394-395.

W (...) S.A. opracowano Informację dla Klientów (...) ubiegających się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej, w której przedstawiono informacje dotyczące ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej wraz z wykresami wartości kursów średnich NBP oraz Wibor, Libor i Euribor za okres od stycznia 2003 r. do czerwca 2006 r. Brak jest jednak danych, kiedy taką Informację opracował bank i kiedy rozpoczął udostępnianie klientom takiej Informacji w formie ulotki lub innej.

Takiej Informacji nie doręczono powodom przed zawarciem umowy kredytu ani później. Z treści tej informacji wynika, że skoro przedstawia kursy średnie walut do czerwca 2006 r., a umowa kredytu pomiędzy stronami została zawarta w dniu 28 lutego 2006 r., to ewidentnie taka informacja – ulotka – dokument nie istniała przed i w dacie zawarcia umowy kredytu pomiędzy stronami.

W (...) S.A. opracowano nadto dokument – ulotkę „ (...)”, w którym przedstawiono między innymi informację, że w przypadku kredytów denominowanych w walutach obcych, wysokość zadłużenia może ulegać wahaniom na skutek zmiany kursu waluty, do której indeksowany jest kredyt. Brak jest danych, kiedy taki dokument – ulotkę opracował bank i kiedy rozpoczął udostępnianie klientom takiego dokumentu – ulotki.

Takiego dokumentu – ulotki nie doręczono powodom przed zawarciem umowy kredytu ani później.

Dowód:

- Informacja dla Klientów (...) ubiegających się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej k. 385-386,

- ABC Klienta, czyli o czym należy pamiętać k. 387-388,

- zeznania świadka M. M. k. 558-564,

- zeznania świadka J. J. k. 653

- przesłuchanie powoda k. 681-682,

- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Zarządzeniem nr (...) Prezesa Zarządu (...) S.A. z dnia 23 czerwca 2006 r., z którego wynikało, że doradca kredytowy/pośrednik (...) przedstawiając klientowi ofertę kredytu w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej zobowiązany jest do przekazania klientowi informacji o wiążących się z tym ryzykach, tj. ryzyku walutowym, ryzyku stóp procentowych oraz ryzyku makroekonomicznym. W zakresie informacji o ryzyku walutowym doradca kredytowy/pośrednik (...):

- informuje klienta, że przy kredytach walutowych występuje ryzyko walutowe (kursowe) związane z możliwością wystąpienia zmiany kursu waluty, w której został zaciągnięty kredyt,

- informuje klienta, że ze względu na zmianę kursu złotego (PLN) do waluty, wysokość raty spłacanego kredytu może się obniżyć lub zwiększyć; poza tym, w przypadku wzrostu kursu waluty wzrasta także saldo jego zadłużenia, w związku z czym w sytuacji znacznego wzrostu kursu waluty saldo kredytu może przekroczyć wartość nieruchomości, która stanowi jego zabezpieczenie; ryzyko to jest ponoszone przez klienta;

- informuje klienta, od czego uzależniony jest kurs kupna (kurs, po którym następuje wypłata kredytu) i kurs sprzedaży (kurs, po którym następuje spłata kredytu) waluty ustalany przez (...) (obecnie w (...) jest on oparty o średni kurs NBP +/- marża (...));

- informuje klienta, gdzie można znaleźć aktualny kurs sprzedaży dla kolejnych spłat rat (infolinia (...) (...)) lub strona internetowa (...) (...) oraz o możliwości skorzystania z usługi polecenia zapłaty, w ramach której Bank automatycznie pobierze wymaganą kwotę z rachunku klienta,

- dodatkowo prezentuje klientowi wykres przedstawiający zmiany kursu złotego w stosunku do franka szwajcarskiego, euro i dolara amerykańskiego w okresie ostatnich trzech lat – kurs średni NBP; informacja będzie aktualizowana raz na kwartał.

Nadto doradca kredytowy/pośrednik (...) prezentując klientowi ofertę kredytu w walucie obcej, oprocentowanego zmienną stopą procentową przeprowadza dla klienta symulacje porównujące wysokość rat kredytu w złotych polskich do wysokości rat kredytu zaciągniętego w walucie, w następujących sytuacjach:

- przy aktualnym poziomie kursu i stóp procentowych,

- zakładając deprecjację kursu złotego do waluty w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym kursem złotego do waluty z ostatnich 12 miesięcy, bez zmian poziomu stóp procentowych; aktualizacja danych raz na kwartał,

- zakładając, że stopa procentowa dla waluty, w której został udzielony kredyt jest równa stopie procentowej dla złotego, a kapitał jest większy o 20%,

- zakładając, że stopa procentowa kredytu wzrośnie o 400 punktów bazowych,

- zakładając wzrost stopy procentowej w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym poziomem stopy procentowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy; aktualizacja danych raz na kwartał,

- na życzenie klienta, zakładając inna niż powyższe, zmianę kursu lub stopy procentowej np. wariant, który będzie mówił o ile musi się zmienić kurs waluty do PLN, aby rata w walucie zrównała się z ratą w PLN przy założeniu, że stopy procentowe pozostają bez zmian.

Każdorazowo kredyt walutowy jest porównywany do analogicznego (dostępnego) kredytu w PLN i w oparciu o te informacje klient podejmuje ostateczną decyzję o wyborze waluty kredytu mając świadomość ponoszenia różnych rodzajów ryzyk z tym związanych.

Klient, który jest zainteresowany kredytem w walucie obcej powinien podpisać oświadczenie na druku bankowym, w którym potwierdza, że została mu przedstawiona oferta kredytu hipotecznego w złotych polskich i że wybrał kredyt w walucie obcej będąc poinformowany o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej oraz o ryzyku stopy procentowej.

Z powyższymi informacjami powodowie przed zawarciem umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. nie zostali zapoznani.

Dowód:

- zarządzenie nr (...) Prezesa Zarządu (...) S.A. z dnia 23.06.2006 r. k. 380 wraz z załącznikiem nr 1 k. 381-384

- zeznania świadka M. M. (1) k. 558-564,

- zeznania świadka J. J. k. 653,

- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

W (...) S.A. funkcjonowało nadto oprogramowanie komputerowe Kalkulator Doradca, jednakże brak jest danych, kiedy takie oprogramowanie zaczęto używać w banku i czy powodom przedstawiono jakiegokolwiek dane – ustnie czy w formie wydruków komputerowych odnośnie kursów walut, wykresów, symulacji rat, symulacji ceny kredytu.

Dowód:

- wydruki k. 389-392,
- przykładowa symulacja ceny kredytu k. 393,
- zeznania świadka M. M. (1) k. 558-564,
- zeznania świadka J. J. k. 653.

Na podstawie decyzji Nr (...) (...) S.A. z dnia 11 grudnia 2009 r. w sprawie zasad ustalania Tabeli Walutowej Produktów (...) oraz Tabeli Transferowej (...), stosowanych dla portfela produktów walutowych (...) istniejącego na dzień fuzji prawnej (...) i (...) postanowiono m.in., że:

„1.Ustala się jedną obowiązującą w danym dniu roboczym Tabelę Kursów Walutowych dla istniejącego na dzień prawnego połączenia (...) i (...) portfela produktów i związanych z nimi transakcji walutowych (...) (nazywana dalej Tabelą Walutową Produktów (...)).

2.Ww. Tabela Walutowa Produktów (...) jest ustalana w oparciu o kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w poprzednim dniu roboczym i doliczane do nich marże kupna/sprzedaży ustalone przez Bank.

3.Do wyliczenia ww. marż kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego miesiąc obowiązywania wyliczonych marż.

4.Ww. marże kupna/sprzedaży ustalane są przez Bank raz na miesiąc w oparciu o średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych przez pięć banków referencyjnych na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego miesiąc obowiązywania wyliczonych marż.

5.Wysokość ww. marż kupna/sprzedaży Tabeli Walutowej Produktów (...) wyliczana jest jako różnica pomiędzy średnią arytmetyczną określoną w ust. 4 i kursem średnim NBP określonym w ust. 3,

6.Ww. banki referencyjne to: (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A. i (...) S.A. Kursy kupna/sprzedaży ww. banków są pobierane ze stron internetowych tych banków i dokonywane na nich obliczenia skutkują wyznaczeniem kursów kupna/sprzedaży do czwartego miejsca po przecinku. W przypadku, gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, (...) S.A. podejmie decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku.

7.Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży Tabeli Walutowej Produktów (...) określane są przez Bank do godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w placówkach Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) S.A. (...)

Dowód:

- decyzja Nr (...) (...)S.A. z dnia 11.12.2009 r. w sprawie zasad ustalania Tabeli Walutowej Produktów (...) oraz Tabeli Transferowej (...), stosowanych dla portfela produktów walutowych (...) istniejącego na dzień fuzji prawnej (...) i (...) k. 396.

W okresie spłaty kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. cena waluty franka szwajcarskiego sukcesywnie wzrastała, zarówno w Tabeli kursów kupna/sprzedazy obowiązującej w pozwanym banku, jak i na światowym rynku walut. W porównaniu z ceną w dacie podpisania umowy kredytu hipotecznego nr (...) wartość CHF wzrosła niemal dwukrotnie. Wspomniany wzrost ceny franka szwajcarskiego miał relatywne przełożenie na wysokość spłacanych przez kredytobiorców rat.

Powodowie w trakcie obowiązywania umowy nie mieli wiedzy, jaka będzie wysokość przyszłych rat wyrażonych w walucie polskiej, gdyż kurs sprzedaży waluty ustalał bank.

Bezsporne, a nadto:

- kursy walut pozwanej k. 345-349, 431-493,
- średnie kursy sprzedaży CHF NBP i innych banków k. 350-359, 495-521,
- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Powodowie zawarli związek małżeński w dniu 24 stycznia 2009 r. W ich małżeństwie obowiązuje ustrój ustawowej wspólności majątkowej.

Do czasu zawarcia związku małżeńskiego powodowie spłacali kredyt wspólnie, rozliczając się po połowie z każdej dokonanej na rzecz pozwanego banku wpłaty.

W okresie od 3 listopada 2006 r. do 3 stycznia 2009 r. powodowie w wykonaniu umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. łącznie uiszcili na rzecz pozwanego banku kwotę 33.240,19 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 895,57 zł z tytułu opłat uiszczonych w związku z zawartą umową kredytu.

Od dnia 24 stycznia 2009 r. powodowie spłacali kredyt wspólnie i ze wspólnych środków.

W okresie od dnia 3 lutego 2009 r. do 3 lutego 2021 r. powodowie w wykonaniu umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. łącznie uiszcili na rzecz pozwanego banku kwotę 212.847,95 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 3.170,19 zł z tytułu opłat uiszczonych w związku z zawartą umową kredytu.

Dowód:

- zaświadczenie banku k. 121-123,
- rozliczenie kredytu nr (...) k. 291-294,
- historia kredytu (...) k. 295-344,
- zaktualizowane wyliczenie k. 696-707,
- odpis skrócony aktu małżeństwa powodów k. 707
- przesłuchanie powoda k. 681-682,
- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Pismem z dnia 5 maja 2021 r. powodowie, reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, wezwali pozwany bank do zapłaty na ich rzecz kwoty 250.155,90 zł tytułem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wynikającego z nieważnej umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. z późniejszymi zmianami - w terminie 7 dni na wskazany rachunek bankowy.

Wezwanie powyższe okazało się bezskuteczne.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty z dnia 5.05.2021 r. k. 124.

Powód ma aktualnie 44 lata. Legitymuje się on wykształceniem wyższym informatycznym - jest technikiem informatykiem. Od 2002 r. powód prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą (...) w zakresie usług informatycznych, w szczególności naprawy sprzętu komputerowego i elektronicznego. Jako adres siedziby przedsiębiorcy powód wskazał adres zamieszkania przy ul. (...) w S., tj. adres nieruchomości nabytej ze środków uzyskanych z kredytu udzielonego przez pozwany bank. Natomiast jako miejsce wykonywania działalności u zleceniodawcy. Powód nigdy nie wykonywał działalności gospodarczej w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S.. Nieruchomość ta została nabyta przez powodów w celu zaspokojenia ich indywidualnych potrzeb mieszkaniowych i wyłącznie w takim celu jest wykorzystywana.

Powódka ma aktualnie 44 lata. Legitymuje się ona wykształceniem wyższym humanistycznym i pracuje jako nauczyciel języka polskiego.

Umowa kredytu nr (...) dnia 24 sierpnia 2006 r. była dla powodów pierwszą umową obejmującą zobowiązanie indeksowane walutą obcą.

Powodowie mają świadomość skutków uznania umowy za nieważną, wzajemnych roszczeń.

Dowód:

- zaświadczenie o wpisie do EDG k. 276,

- zaświadczenie o nr REGO, k. 277,

- wydruk z CEiIDG k. 278,

- przesłuchanie powoda k. 681-682,

- przesłuchanie powódki k. 682-682v.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Roszczenie główne zasługiwało na uwzględnienie w przeważającym zakresie.

Żądanie główne dotyczyło ustalenia nieważności umowy z dnia 24 sierpnia 2006 r. nr (...) i zasądzenia zwrotu sumy wpłaconych na rzecz banku kwot na podstawie nieważnej umowy.

Podstawą prawną roszczenia o ustalenie nieważności umowy jest przepis art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia istnienia stosunku prawnego lub prawa jeżeli ma w tym interes prawny. Materialnoprawną przesłanką powództwa z art 189 k.p.c. jest wykazanie przez powodów istnienia interesu prawnego w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego. Interes prawny w ustaleniu istnieje wówczas, gdy istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Interes prawny zachodzi zatem nie tylko wtedy, gdy dotyczy obecnych stosunków prawnych i praw, ale dotyczy także przyszłych lub prawdopodobnych stosunków prawnych. Może on wynikać zarówno z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda, jak i zapobiegać temu zagrożeniu (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., III CZP 106/05).

Powództwo oparte na art. 189 k.p.c. musi być zatem celowe, bo ma spełniać realną funkcję prawną. Ocena istnienia interesu musi uwzględniać to, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu

zapobiegnie, a więc czy sytuacja powoda zostanie jednoznacznie określona. Interes prawny istnieje, gdy ze spornego stosunku prawnego wynikają dalej idące skutki, których dochodzenie na drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest aktualne. W takim przypadku tylko powództwo o ustalenie może w sposób definitywny rozstrzygnąć stan niepewności.

W ocenie Sądu powodom przysługuje interes prawny w ustaleniu nieważności umowy, bowiem dopóki strony wiąże umowa kredytowa powodowie nie mogą skutecznie domagać się zwrotu nienależnie wpłaconych na rzecz pozwanego banku świadczeń, ustalonych w oparciu o klauzule abuzywne, zatem żądania te zaktualizują się w przypadku ustalenia, że zaskarżone postanowienie umowne nie wiąże stron. Interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy w tym kontekście jest oczywisty, bowiem bez takiego rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu.

Skoro zatem powodowie posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu rozważyć należało czy łącząca strony umowa zawiera postanowienia przedmiotowo istotne umowy kredytu, a także – biorąc pod uwagę argumentację obu stron - czy zawiera postanowienia abuzywne, a w razie stwierdzenia, że tak jest, należało ustalić, jakie w związku z tym powstaną skutki dla przedmiotowej umowy.

Sąd orzekający nie miał wątpliwości co do kwalifikacji prawnej umowy łączącej strony jako umowy kredytu w rozumieniu art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu przepisu odpowiednio w dacie zawarcia kwestionowanej umowy kredytu.

W ocenie Sądu orzekającego umowa będąca przedmiotem sporu w niniejszej sprawie to umowa kredytu indeksowanego do waluty CHF, nie jest to umowa kredytu walutowego. Kwota kredytu została wyrażona w umowie w walucie PLN, a następnie dokonano jej indeksacji do waluty CHF (§ 1 ustęp 1 umowy kredytu), jednakże zarówno wypłata jak i spłata kredytu mogła następować tylko w walucie polskiej. Sąd orzekający nie podziela stanowiska jakoby przedmiotową umowę należało kwalifikować jako umowę kredytu walutowego – pozwany nie udostępnił stronie powodowej przedmiotu kredytu w walucie CHF, również spłata rat kredytu nie odbywała się w walucie CHF, albowiem strony wprost w umowie przewidziały, że spłata będzie odbywać się w walucie polskiej.

Co do zasady dokonuje się w judykaturze rozróżnienia spotykanych w praktyce sposobów powiązania kursu waluty obcej z wartością świadczenia kredytobiorcy i kredytodawcy rozróżniając: kredyty/pożyczki denominowane, indeksowane i walutowe według następujących kryteriów. Systematyzuje się więc umowy kredytowe wyodrębniając empirycznie ich rodzaje (podtypy) w oparciu o kryteria wywodzone z obserwacji praktyki bankowej. Odróżnienia tego dokonuje się z uwagi na sposób wyrażenia kwoty kredytu i ustalania wysokości rat kredytowych. Przyjmuje się w praktyce zgodnie, że w kredycie indeksowanym kwota kredytu jest podana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, przy czym spłata kredytu następuje w walucie krajowej. Z kolei w kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej. W kredycie walutowym natomiast kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej i spłata również jest dokonywana w tej walucie. Zaznacza się, że tylko w tym ostatnim wypadku kredytobiorca może żądać od kredytodawcy wypłaty kwoty kredytu w walucie obcej (roszczenie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy jest wyrażone w walucie obcej). W dwóch pozostałych wypadkach żądanie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy w zakresie spełnienia świadczenia (czyli wypłaty kwoty kredytu) dotyczy wyłącznie waluty krajowej.

W umowie będącej przedmiotem sporu określono wysokość kredytu w walucie polskiej, a następnie dokonano jej indeksacji – indeksacji kwoty wyrażonej w PLN do CHF, to jednak świadczenie kredytobiorcy miało zgodnie z umową nastąpić w PLN, a odwołanie się do wartości tego świadczenia w CHF miało jedynie służyć wyliczeniu wysokości rat kredytu należnych od kredytobiorcy. Również świadczenie kredytobiorcy w postaci spłacanych rat kredytu miało następować wyłącznie w walucie polskiej. Z materiału procesowego wynika też, że zwrot kredytu następował w PLN (poprzez zobowiązanie strony powodowej do zapewnienia na założonym specjalnie rachunku bankowym środków

pieniężnych o wartości odpowiedniej dla raty kredytu przeliczonej z CHF według kursu stosowanego przez pozwanego bank).

Zatem nie można przyjąć, aby poprawnym było kwalifikowanie umowy kredytu zawartej przez stronę powodową jako umowy kredytu walutowego. Konstrukcja umowna wynikająca bezsprzecznie z treści przytoczonych postanowień umowy (znajdująca potwierdzenie w sposobie jej wykonywania) odpowiada wyraźnie (wynikającemu z zeznań strony powodowej) zamiarowi stron. Niewątpliwie bowiem strona powodowa nie dążyła do pozyskania od kredytodawcy świadczenia w walucie obcej. Jej celem było uzyskanie kredytu w PLN. Zgoda kredytobiorcy na kredyt odwołujący się do CHF wynikała z oferowanych przez bank (przedsiębiorcę) korzystniejszych warunków zarówno jeśli chodzi o wymagania co do zdolności kredytowej, jak i wysokość oprocentowania (a zatem deklarowany przez bank koszt kredytu).

Umowa kredytu spełnia cechy konstrukcyjne tzw. kredytu indeksowanego. Kredyt taki jest de facto kredytem złotowym, gdyż jedynie na skutek indeksacji jego saldo wyrażane jest w walucie obcej, do której kredyt został indeksowany.

Sama klauzula denominacji/indeksacji kredytu do waluty obcej (abstrahując w tym momencie od konkretnego ukształtowania takiej klauzuli w danej umowie co do jej treści, w tym odnośnie związanego z nią ryzyka kursowego, walutowego) jest dopuszczalna w świetle zasady swobody umów z art. 353¹ k.c. Takie stanowisko wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, niezależnie od tego czy chodzi o umowy zawarte przed zmianą treści art. 69 ustawy Prawo bankowe, czy też po jego zmianie, w konsekwencji której wprowadzono art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego, który wskazuje, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności - w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Brak definicji ustawowej kredytu denominowanego /indeksowanego nie przesądzał o jego niedopuszczalności w obrocie prawnym. Umowy zawierające mechanizmy denominacji/indeksacji były wielokrotnie poddawane ocenie w orzecznictwie sądów powszechnych i w zdecydowanej części orzeczeń sama dopuszczalność takiej konstrukcji w umowie kredytu nie została zakwestionowana. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie również nie podważył samej konstrukcji takich umów (m.in. wyroki: z 25 marca 2011 r. sygn. IV CSK 377/10, z 22 stycznia 2016 r. sygn. I CSK 1049/14, z 19 marca 2015 r. sygn. IV CSK 362/14, z 8 września 2016 r. sygn. II CSK 750/15, z 1 marca 2017 r. sygn. IV CSK 285/16, z 14 lipca 2017 r. sygn. II CSK 803/16, z 27 lutego 2019 r. sygn. II CSK 19/18, z 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17).

Zatem zastrzeżenie w umowie kredytu mechanizmu denominacji/indeksacji (klauzuli walutowej – przeliczeniowej) czy też klauzuli spreadowej (kursowej) jest dopuszczalne i nie narusza art. 353¹ k.c. Dalej zastosowanie mechanizmu indeksacyjnego (waloryzacyjnego)/denominacyjnego, a więc przewidującego przeliczanie kwoty wypłacanego kredytu i wysokości rat kapitałowo-odsetkowych według dwóch różnych kursów walut (tzw. spread walutowy) jest sam przez się zgodny z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w związku z art. 353¹ k.c.

Ujęta w zawartej przez strony umowie klauzula denominacyjna/indeksacyjna nie jest sprzeczna z istotną umową kredytu. Również odwołanie się przy stosowaniu mechanizmu denominacji/indeksacji kredytu do kursów walut stosowanych przez pozwanego bank, samo przez się nie oznacza nieważności umowy, a jedynie, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia, w sytuacji, gdy mechanizm ten nie został z powodami indywidualnie uzgodniony, daje podstawy do uznania, że te postanowienia umowy odwołujące się do kursów z tabel pozwanego banku, nie są uczciwe i rażąco naruszają interes powodów jako konsumentów (art. 385¹ k.c.).

Sąd orzekający podzielił jednak zarzut strony powodowej, że postanowienia § 1 ustęp 1 zdanie trzecie, § 7 ustęp 2, § 10 ustęp 8 umowy kredytu stanowią klauzule abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c., przy czym skutkiem stwierdzenia

abuzywności kwestionowanych postanowień umowy była nieważność tej umowy (art. 385¹ k.c. w związku z art. 58 k.c.).

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Stosownie do art. 6 ustęp 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.U.E.L z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm., dalej cytowanej jako dyrektywa 93/13/EWG) nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Przesłankami uznania konkretnego postanowienia za "niedozwolone postanowienie umowne" w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. są następujące:

- 1) umowa została zawarta z konsumentem;
- 2) postanowienie umowy "nie zostało uzgodnione indywidualnie";
- 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy;
- 4) jednoznacznie sformułowane postanowienie nie dotyczy "głównych świadczeń stron"; jeżeli dotyczy "głównych świadczeń stron" i zarazem zostało sformułowane "niejednoznacznie", to może być uznane za niedozwolone.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, brak jednej z nich skutkuje, że sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2019 r., sygn. IV CSK 13/19). Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest jedynie zaś w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych, to jest gdy: postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz gdy postanowienie umowne określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Uregulowanie z art. 385¹ § 1 k.c. odnosi się do niedozwolonych postanowień umownych zamieszczonych w umowach zawieranych z konsumentami. Zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Status strony powodowej jako konsumenta, mimo, że był kwestionowany w niniejszym postępowaniu przez stronę pozwaną, nie był dla Sądu orzekającego wątpliwy w świetle przeprowadzonego postępowania dowodowego. Treść umowy kredytu oraz treść przesłuchania powodów potwierdza tę kwalifikację powodów jako strony przedmiotowej umowy kredytu. Kredyt nie był bezpośrednio związany z działalnością gospodarczą lub zawodową strony powodowej jako kredytobiorcy. Z przesłuchania powodów w ogóle nie wynikają jakiegokolwiek przesłanki, które miałyby świadczyć o statusie strony powodowej jako przedsiębiorcy przy zawieraniu umowy kredytu. Nie było to objęte zamiarem żadnej ze stron. Pozwany Bank przy zawarciu umowy kredytu traktował stronę powodową jako konsumenta, co wprost wynika z całości dokumentacji przedłożonej przez strony w niniejszym postępowaniu. Strona powodowa nie miała zamiaru, bo nie wynika to z żadnego dowodu, ewentualnego ukrycia swojego statusu przy zawieraniu kwestionowanej umowy kredytu. Należało zatem stwierdzić, iż w przedmiotowej sprawie spełniona została pierwsza przesłanka uznania postanowienia umownego za niedozwolony.

Zgodnie z definicją z art. 385¹ § 3 k.c. postanowienia umowy "nieuzgodnione indywidualnie" to takie, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Chodzi tu więc o takie klauzule umowne, które zostały objęte "indywidualnym", odrębnym uzgodnieniem (np. stanowiły przedmiot negocjacji). Dla zrealizowania przesłanki rzeczywistego wpływu konsumenta na treść postanowień umownych nie wystarczy wykazanie, że konsument dowiedział się o treści klauzuli w odpowiednim czasie, a strony prowadziły w tym przedmiocie negocjacje. Konieczne jest udowodnienie wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji, w ramach których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego, chyba że zostało ono sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie (postanowienie SN z dnia 6 marca 2019 r., sygn. I CSK 462/18, Legalis). Wskazuje się jednak np., że "rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (por. M. Bednarek, P. Miłkaszewicz, w: System PrPryw, t. 5, 2019, s. 811; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona).

Ciężar dowodu okoliczności, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie (obojętne, czy chodzi tu o postanowienie "przejęte" z wzorca, czy nie), spoczywa – z mocy przepisu art. 385⁽¹⁾ § 4 k.c. – na tym, kto na tę okoliczność się powołuje (przy czym nie wystarczy wykazanie, że toczyły się negocjacje co do treści umowy czy nawet danej klauzuli, jeżeli ostatecznie nie uległa ona zmianie w stosunku do przedstawionej przez proponenta propozycji, chyba że przedsiębiorca wykaże, że klauzula została przyjęta w wyniku "rzetelnych i wyrównanych negocjacji"; tak M. Jagielska, Niedozwolone klauzule; zob. też M. Lemkowski, Materialna ochrona; E. Rutkowska, Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim, Pr.Bank. 2002, Nr 7–8). Z reguły będzie to przedsiębiorca, bo w jego interesie jest wykazanie, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, zatem nie podlega dyspozycji art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.

Nie ulega wątpliwości, iż postanowienia będące przedmiotem oceny zostały zawarte w samej umowie. Wzorce umowy należą do grupy tzw. umów adhezyjnych (umów zawieranych przez przystąpienie), których cechą istotną jest to, że jedna strona takiej umowy (w rozpoznawanej sprawie pozwany bank) z góry narzuca treść postanowień umowy drugiej (słabszej) stronie stosunku prawnego, która może w całości przyjąć zaproponowaną przez bank treść umowy albo też odstąpić od możliwości jej zawarcia. Brak wyrażenia zgody na zaproponowane postanowienia prowadziłyby do tego, że kredytobiorcy nie uzyskaliby w ogóle wnioskowanej kwoty. Oznacza to, że w przypadku umów adhezyjnych ograniczona jest do minimum możliwość negocjowania postanowień umowy, a jeżeli już te negocjacje występują to dotyczą wysokości kwoty umowy, oprocentowania lub okresu spłaty zobowiązania. Jak wykazało przeprowadzone postępowanie, kwestionowane klauzule umowne nie podlegały jakiegokolwiek negocjacji, tylko zostały narzucone przez stronę pozwaną z zastrzeżeniem, iż brak zgody na zaproponowane postanowienia spowoduje, że do zawarcia umowy w ogóle nie dojdzie. W przedmiotowej sprawie umowa kredytowa przygotowana została przez pracowników pozwanego banku, przy czym pozwany nie przedstawił dowodu na to, iż w czasie zawierania umowy miały miejsce między stronami negocjacje, które mogłyby wpłynąć na treść klauzul przeliczeniowych. Pozwany ograniczył się jedynie to gołosłownego twierdzenia, iż treść umowy mogła być indywidualnie uzgodniona przez strony. Nie przedstawił jednak na tę okoliczność żadnego dowodu. Nie ulega wątpliwości, że negocjacji podlegały kwota kredytu bądź okres jego spłaty, jednak z pewnością powodowie nie mieli wpływu na treść postanowień dotyczących przeliczenia kwoty kredytu jak również przeliczania rat kapitałowo-odsetkowych. Z zeznań powodów wynika jednoznacznie, że powodowie nie mieli możliwości negocjacji postanowień dotyczących ustalania wysokości kursów walut obowiązujących w pozwanym banku. Stwierdzić należy z całą mocą, że okoliczność, iż konsument znał i rozumiał treść postanowienia oraz zgodził się na wprowadzenie go do umowy nie stoi na przeszkodzie uznaniu, iż nie zostało ono indywidualnie uzgodnione, jeśli jego treść nie została sformułowana w toku negocjacji z konsumentem (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 grudnia 2017 r. I ACa 447/17, LEX nr 2432003). Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, iż pozwany bank nie zdołał obalić domniemania braku indywidualnych uzgodnień postanowień zaciągniętych ze wzorca umowy.

Kontroli pod względem abuzywności podlegają postanowienia nieokreślające głównych świadczeń stron. Jeżeli postanowienie dotyczy głównych świadczeń stron, to w przypadku sformułowania go w sposób niejednoznaczny, może zostać poddane kontroli.

Ustawodawca wyłączył kontrolę abuzywności w odniesieniu do postanowień umowy określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie. Pojęcie głównych świadczeń stron jest niejednoznaczne i jego rozumienie może budzić wątpliwości (zob. M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 757, Nb 364; W. Popiołek, w: Pietrzykowski, Komentarz KC, t. I, 2015, art. 3851 KC, Nb 12; C. Żuławska, w: Bieniek, Komentarz. Zobowiązania, t. I, 2011, art. 3851 KC, s. 161). Może być bowiem rozumiane jako obejmujące te elementy umowy, które są konieczne do tego, aby umowa w ogóle doszła do skutku lub też, alternatywnie, elementy typizujące daną umowę jako ukształtowaną w określony sposób w KC.

Stosownie do art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, kontrola abuzywności jest wyłączona w odniesieniu do postanowień określających główny przedmiot umowy oraz relację ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile postanowienia te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem. Ponieważ stosowne wyłączenie zawarte w art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG stanowi wyjątek od zasady kontroli treści nieuczciwych warunków, wyłączenie to należy interpretować w sposób zawężający (tak powołany wyżej wyr. TSUE z 30.4.2014 r., C-26/13, pkt 42 oraz wyr. TSUE z 26.2.2015 r., M., C-143/13, EU:C:2015:127, pkt 49). Ze względu na zasadę pierwszeństwa prawa UE wykładnia art. 3851 § 1 zd. 2 k.c. musi być dokonywana w zgodzie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG oraz stosownym orzecznictwem TSUE. Ponieważ dyrektywa 93/13/EWG dokonuje minimalnej harmonizacji krajowych systemów prawnych, prawo polskie może przewidywać dalej idącą ochronę konsumentów, w szczególności poprzez węższe zastosowanie wyłączenia kontroli abuzywności. Odpowiada więc wymogom prawa UE orzecznictwo SN, w którym uznaje się, że tzw. klauzule waloryzacyjne, wprowadzające umowny reżim podwyższania świadczenia głównego, podlegają kontroli abuzywności na zasadach ogólnych, jak każde inne postanowienie umowne (tak postanowienie SN z dnia 6.1.2005 r., sygn. III CZP 76/04, Prok. i Pr. 2005, Nr 11, poz. 40; uchwała SN z dnia 29.6.2007 r., sygn. III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7–8, poz. 87). Przesłanką wyłączenia kontroli abuzywności postanowień umowy określających główne świadczenia stron jest sformułowanie ich w sposób jednoznaczny. Jest to, w odniesieniu do wspomnianych postanowień, wyraz preferencji ustawodawcy dla ochrony konsumentów przez zapewnienie transparentności wzorca (tak E. Łętowska, Ochrona niektórych praw konsumentów, art. 385¹, s. 105, Nb 71; zob. również komentarz do art. 384 KC, pkt A). Chodzi o transparentność w szerokim znaczeniu, obejmującym zarówno jednoznaczność, jak i zrozumiałość w ujęciu art. 385 § 2 KC (wniosek z art. 4 ust. 2 oraz art. 5 dyrektywy 93/13/EWG).

Również w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r., C-609/19, stwierdzono, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka kursowego definiują główny przedmiot tej umowy (zob. w szczególności wyroki: z dnia 20 września 2018 r., (...) i (...), C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 14 marca 2019 r., D., C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 48).

W ocenie Sądu orzekającego, odnosząc te uwagi do umowy objętej sporem zaznaczyć wstępnie należy, że tzw. klauzula walutowa, czy wężiej klauzula spreadowa, w kształcie przyjętym w niniejszej sprawie, a więc pozwalająca bankowi na przeliczanie świadczenia przy uwzględnieniu kursu ustalonego jednostronnie przez przedsiębiorcę w dacie wymagalności świadczenia (odesłanie do tabeli kursów obowiązującej ustalonej przez kredytodawcę), będzie kwalifikowana jako abuzywna niezależnie do tego, czy przyjmie się, że postanowienie umowne dotyczącej tej kwestii jest postanowieniem nieokreślającym głównego świadczenia stron umowy czy też zakwalifikuje się w świetle art. 385¹ k.c. jako określające główne świadczenie. W drugim z przedstawionych przypadków klauzula przewalutowania zawarta w umowie kredytu może bowiem podlegać badaniu pod kątem abuzywności, jeżeli nie została wyrażona w jednoznaczny sposób (art. 385¹ k.c. zdanie ostatnie).

Sąd opowiada się za najbardziej zbliżonym do wykładni zawartego w art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 pojęcia określenia głównego przedmiotu umowy przyjętego w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, stanowiskiem Sądu

Najwyższego w sprawie o sygn. CSK 48/12 W którym SN stwierdził, że: "zasięg pojęcia głównych świadczeń stron, którym ustawodawca posłużył się w art. 385¹ k.c. może budzić kontrowersje, tym bardziej że nie ma tu przesądzającego znaczenia to, czy wspomniane świadczenia należą do essentialiae negotii. Z tej przyczyny zasięg określonego pojęcia musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy". Uzupełniając powyższe - kompleksowo regulującym kwestie postanowień dotyczących kredytów zawieranych w walutach obcych - wyroku Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. V CSK 382/18: w odniesieniu do świadczeń głównych Sąd Najwyższy orzekł, że postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę określają główne świadczenia stron.

Idąc w ślad za powyższą linią orzecniczą oraz stosując się do stanowiska TSUE Sąd stwierdza, że możliwe jest również zakwalifikowanie do warunków określających główne świadczenia stron także takich warunków, które nie zostałyby zaliczone do essentialiae negotii danej umowy i które w razie ich usunięcia nie spowodują wątpliwości co do konsensu stron niezbędnego przy jej zawarciu.

Wobec powyższych argumentów zdaniem Sądu Okręgowego klauzulę indeksacyjną (w tym same postanowienia dotyczące przeliczania kwoty kredytu z waluty PLN na CHF), należy uznać za określającą podstawowe świadczenia w ramach zawartej umowy. Postanowienia dotyczące indeksacji i klauzuli spreadowej nie ograniczają się do posiłkowego określenia sposobu zmiany wysokości świadczenia kredytobiorcy w przyszłości, ale wprost świadczenie to określają. Bez przeprowadzenia przeliczeń wynikających z indeksacji nie doszłoby ani do ustalenia wysokości kapitału podlegającego spłacie (wyrażonego w walucie obcej), ani do ustalenia wysokości odsetek, które zobowiązany jest zapłacić kredytodawca, skoro odsetki te naliczane są, zgodnie z konstrukcją umowy, od kwoty wyrażonej w walucie obcej, ani do określenia wysokości raty.

W konsekwencji uznania powyższych postanowień jako określających główne świadczenia stron w dalszym toku rozważań jak niżej stwierdzono, że nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny – zarówno chodzi o klauzulę spreadową (kursową), jak i o klauzulę walutową (przeliczeniową).

Stosownie do art. 385² k.c., oceny zgodności niezgodnionych indywidualnie postanowień umownych z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Sąd dokonał więc oceny na datę zawarcia umowy kredytu w niniejszej sprawie. Bierze się pod uwagę treść umowy i okoliczności jej zawarcia. Stanowisko takie zostało przesądzone w orzecznictwie. Stosownie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. III CZP 29/17, oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Również jak wskazał Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego należy dokonywać w odniesieniu do momentu zawarcia danej umowy, z uwzględnieniem ogółu okoliczności, które mogły być znane przedsiębiorcy w owym momencie i mogły mieć wpływ na późniejsze jej wykonanie.

Nie ma zatem znaczenia z punktu widzenia oceny czy kwestionowane postanowienia umowy mają charakter abuzywny, w jaki sposób przedsiębiorca – tu pozwany Bank wykonywał kwestionowane postanowienia umowy, to znaczy w jaki sposób ustalał swoje kursy waluty CHF, czy kursy te miały charakter rynkowy, czy też nie.

Przesłanki "sprzeczności z dobrymi obyczajami" i "rażącego naruszenia interesów konsumenta" muszą być spełnione, co jednoznacznie wynika z treści przepisu, łącznie (por. np. wyrok SN z dnia 29.8.2013 r., sygn. I CSK 660/12, Legalis; wyrok SA w Warszawie z dnia 26.4.2013 r., sygn. VI ACa 1571/12, Legalis). Przy tym ujęciu przyjęć trzeba, że rażące naruszenie interesów konsumenta samo w sobie nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż w przeciwnym razie ta ostatnia przesłanka byłaby zbędna (por. M. Lemkowski, *Materialna ochrona*; także J. Pisuliński, *Niedozwolone klauzule umowne w obrocie bankowym na wybranych przykładach*, Pr.Bank. 2005, Nr 6). Por. też wyrok SN z dnia 13.6.2012 r. (sygn. II CSK 515/11, Legalis): "Za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać wprowadzenie do umowy klauzul godzących w równowagę kontraktową. Rażące naruszenie interesów konsumenta polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na jego niekorzyść. Obydwa te kryteria powinny być spełnione

łącznie" (zob. też wyroki SA w Warszawie z dnia 18.6.2013 r., sygn. VI ACa 1698/12, Legalis; z dnia 10.5.2013 r., sygn. VI ACa 1479/12, Legalis; wyrok SN z dnia 27.11.2015 r., sygn. I CSK 945/14, Legalis; wyrok SA w Łodzi z dnia 19.6.2018 r., sygn. I ACa 1268/17, Legalis; wyrok SA w Warszawie z dnia 6.4.2018 r., sygn. VII AGa 836/18, Legalis; wyrok SA w Krakowie z dnia 11.12.2017 r., sygn. I ACa 452/17, Legalis). W wyroku z dnia 13.10.2010 r. (sygn. I CSK 694/09, Legalis) Sąd Najwyższy zauważył, że z reguły rażące naruszenie interesu konsumenta jest naruszeniem dobrych obyczajów, ale nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes.

W ocenie Sądu orzekającego w niniejszym postępowaniu kwestionowane postanowienia umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. odnoszące się do indeksacji (klauzula ryzyka walutowego – klauzula przeliczeniowa) i ustalania kursów walut dla potrzeb wykonania umowy – kurs kupna CHF i kurs sprzedaży CHF ustalany w Tabeli Banku (klauzula spreadowa – kursowa) – czy też szerzej klauzula waloryzacyjna – zostały ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes powodów jako konsumentów. In casu sprzeczność z dobrymi obyczajami polega na tym, że klauzule te godzą w równowagę kontraktową stron i prowadzą do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków powodów jako konsumentów na ich niekorzyść.

W ocenie Sądu orzekającego Bank w sposób nieprawidłowy wypełnił obowiązek informacyjny względem M. G. i M. W. co do ryzyka kursowego jakie wprost wiązało się zarówno z klauzulą walutową, jak i z klauzulą spreadową, czego konsekwencją było uznanie, że już tylko z tej przyczyny (bez analizy sposobu ustalania kursów przez Bank w Tabeli kursowej) kwestionowane postanowienia mogły zostać uznane za abuzywne. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że konsumentów (powodów) w żaden pisemny sposób - czy to we wniosku kredytowym, czy to w umowie kredytu, czy w załącznikach do umowy kredytu - nie pouczono w sposób właściwy o ryzyku kursowym.

Niewątpliwie pomiędzy pozwanym Bankiem a stroną powodową jako konsumentem istniała nierównowaga informacyjna w zakresie ryzyka kursowego (możliwej zmiany kursu waluty, w tym możliwej znacznej deprecjacji waluty polskiej do CHF), a to z uwagi na to, że Bank jako profesjonalista wiedział lub powinien wiedzieć, że co do zasady kurs waluty PLN do CHF może ulec znacznej zmianie (deprecjacji). W umowie łączącej strony lub innych dokumentach związanych z umową na próżno szukać postanowień, które jasno i w sposób zrozumiały wyjaśnia powodom jako konsumentom, na czym polega ryzyko kursowe związane z umową powiązaną z walutą obcą – tu CHF – i w jaki sposób to ryzyko kursowe może wpłynąć na zakres zobowiązania kredytobiorcy, to znaczy konkretnie, że kredytobiorcy muszą się liczyć z tym, że rata kredytu i saldo kredytu może wzrosnąć w sposób nieograniczony co do wysokości – bo do tego może doprowadzić wprowadzenie do umowy klauzuli waloryzacyjnej (klauzuli walutowej).

Z ustaleń faktycznych jak wyżej, wynika, że Bank w żaden pisemny czy ustny sposób nie pouczył powodów, że muszą się liczyć z nieograniczonym ryzykiem kursowym, to znaczy, że rata kredytu i saldo kredytu wyrażone w PLN może wzrosnąć w sposób nieograniczony w porównaniu do jej wysokości z dnia złożenia wniosku kredytowego czy też z dnia zawarcia umowy kredytu lub wypłaty kredytu, również w związku z tym w sposób nieograniczony może wzrosnąć saldo kredytu do spłaty. Nie wskazano chociażby na jakimkolwiek przykładzie, że konsument powinien się liczyć z nieograniczonym ryzykiem kursowym, że tym samym rata kredytu i saldo kredytu może wzrosnąć w sposób nieograniczony co do wysokości, bo nikt nie jest w stanie dać rzeczywistej gwarancji stabilności kursu waluty lub nieznacznych jej wahań.

W ocenie Sądu orzekającego dla ewentualnego przyjęcia, że kwestionowane postanowienia umowy kredytu nie są postanowieniami abuzywnymi z uwagi na niedopełnienie obowiązku informacyjnego i będące tego skutkiem narażenie konsumenta na nieograniczone ryzyko kursowe, Bank powinien dopełnić następujących obowiązków informacyjnych. Konsumentowi powinna zostać przekazana w sposób zrozumiały i jasny informacja, że z kredytem powiązanym z walutą obcą wiąże się nieograniczone ryzyko kursowe i pewne ryzyko kursowe, czyli wiąże się niebezpieczeństwo, że wysokość raty kredytu na skutek niekorzystnych zmian kursu CHF do waluty polskiej może ulec zmianie w sposób nieograniczony co do wysokości, to znaczy rata kredytu jak i saldo kredytu mogą wzrosnąć, przy czym nie ma górnej granicy wzrostu, może być to wzrost raty i salda o 100 % albo i większy. Nic nie stało na przeszkodzie, aby takie zapisy wprowadzić do umowy kredytu lub posiłkować się odpowiednią symulacją, z której obrazowo wynikałoby, że konsument ma liczyć się również ze wzrostem raty i salda o 100 % lub więcej. Nie można podzielić argumentu, że

takie zobowiązanie po stronie Banku nie było uzasadnione lub że Bank nie mógł przewidzieć takiej deprecjacji waluty polskiej. Jak wskazano wyżej, Bank jako profesjonalista i tym samym strona silniejsza stosunku zobowiązaniowego, powinien przewidzieć i pouczyć o tym konsumenta, że może dojść do silnej deprecjacji waluty polskiej w stosunku do CHF – TSUE wprost wskazuje na tę okoliczność w punkcie 100 wyroku z dnia 10 czerwca 2021 r., C – 776/19.

Gdyby Bank pouczył powodów w sposób wskazany powyżej, osadzony w realiach historycznych, wówczas można by dopiero stwierdzić, że klauzula walutowa (przeliczeniowa), w tym klauzula spreadowa (kursowa), nie stanowią postanowień abuzywnych w rozumieniu art. 385¹ k.c., to znaczy w sposób nieuczciwy nie narażają konsumenta na nieograniczone ryzyko kursowe, które może zwiększyć zobowiązanie konsumenta w sposób nieograniczony i niemożliwy do przewidzenia przez konsumenta na etapie zawarcia umowy, bo ryzyka o takim zakresie konsumentowi nikt ze strony pozwanej nie przedstawił.

Pozwana nie naprowadziła żadnych dowodów, na podstawie których można było ustalić, iż strona powodowa miała pełną świadomość ryzyka kursowego, czy, że wytłumaczone jej zostały mechanizmy ustalania Kursów Walut stosowane w ramach wewnętrznej polityki banku, co bez wątplenia wskazuje na brak pełnego rozeznania strony powodowej w kwestii ryzyka zmiany kursów walut w czasie, kiedy kredyt indeksowany do CHF był stronie powodowej udzielany.

Argumentacja banku o świadomości strony powodowej co do istniejącego ryzyka nie przystaje do podstawowych zasad ochrony konsumenta, jakim służy omawiana wyżej dyrektywa oraz jakim służy art. 385¹ k.c. Rolą banku jest bowiem zastosowanie jednoznacznych postanowień w umowie, tak aby ich charakter był możliwy do zweryfikowania. Rolą konsumenta nie jest natomiast upominać się, czy zadawać pytania co do treści łączącego strony stosunku. Należy zatem podkreślić raz jeszcze, że poprzednik prawny pozwanego banku nie zawarł ani w umowie, ani w dokumentach związanych z jej zawarciem informacji o rzeczywistym zakresie możliwego do przewidzenia ryzyka kursowego i jak to może wpływać na zakres zobowiązania strony powodowej jako konsumenta przez cały okres kredytowania.

Kwestionowane przez stronę powodową postanowienia umowy kredytu, a dotyczące ustalania kursów walut dla potrzeb wykonania umowy – kurs kupna CHF i kurs sprzedaży CHF ustalany w Tabeli Banku (klauzula spreadowa – kursowa), a znajdujące się w postanowieniu § 1 ustęp 1 zdanie trzecie, § 7 ustęp 2 zdanie czwarte, § 10 ustęp 8 umowy kredytu zostały w ocenie Sądu ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes konsumenta (art. 385¹ k.c.).

W świetle argumentacji pozwanego należało dokonać oceny czy kwestionowane przez stronę powodową postanowienia umowy kredytu, a dotyczące ustalania kursów walut dla potrzeb wykonania umowy – kurs kupna CHF i kurs sprzedaży CHF ustalany w Tabeli Banku (klauzula spreadowa – kursowa) – § 17 umowy kredytu – zostały ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes konsumenta (art. 385¹ k.c.).

Należało dokonać oceny co do zgodności przyjętej w umowie metody ustalania miarodajnego kursu waluty obcej (zgodnie z umową miał on wynikać z "kursów obowiązujących" w Banku odpowiednio w dniu wykorzystania kredytu albo spłaty jego raty) z ogólnymi wymaganiami prawa cywilnego formującego wzorce ochrony konsumenta jako strony umowy (w aspekcie sposobu oznaczalności świadczenia, jakie ma obciążać konsumenta wobec przedsiębiorcy).

Jak wskazano wyżej, w świetle ogółu okoliczności faktycznych sprawy i z uwzględnieniem między innymi fachowej wiedzy pozwanej jako przedsiębiorcy, w tym przypadku banku, w zakresie ewentualnych wahań kursów wymiany i ryzyka wiążących się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, istniała nierównowaga informacyjna co do ryzyka, której Bank we właściwy sposób nie zniwelował poprzez prawidłowe pouczenie konsumenta o ryzyku kursowym. To stanowi w konsekwencji o pierwszej podstawie na jakiej stwierdzono abuzywność kwestionowanych postanowień umowy. Już ta konstatacja w konsekwencji stanowiła samoistną podstawę rozważań skutków abuzywności – w aspekcie dalszego obowiązywania lub nie umowy i ewentualnego stwierdzenia jej nieważności na zasadzie art. 385¹ k.c. w związku z art. 58 k.c.

Również, jak wskazano wyżej, nie można uznać, by postanowienia dotyczące ryzyka kursowego zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nadto odnosząc się do wzorców ochrony konsumenta wynikających z przedstawionych orzeczeń TSUE nie sposób pomijać aspektu niemożności określenia poziomu ryzyka kursowego, jakie wiązało się z przyjętym w umowie mechanizmem ustalania wartości świadczenia kredytobiorcy.

Dalej stwierdzić należy, że jako rażąco sprzeczne z interesem konsumenta uznać należy w świetle orzecznictwa już samo skonstruowanie mechanizmu ustalania wartości świadczenia jednostronnie przez bank (mechanizm ten niewątpliwie bowiem narusza równość kontraktową dając przedsiębiorcy wpływ na kształtowanie obowiązków umownych konsumenta). Jako taka konstrukcja ta narusza też dobre obyczaje. Jednym z zasadniczych aksjomatów przy ocenie postanowień umownych z perspektywy ochrony praw konsumenta jest uczciwość kontraktowa, rozumiana jako nakaz przejrzystego kształtowania stosunku umownego (zwłaszcza dotyczącego żywotnych interesów konsumenta), opartego o wzorec równej pozycji prawnej stron kontraktu (nienarzucania postanowień przenoszących na konsumenta) zbędnego ryzyka kontraktowego.

W rezultacie przyjęć należało, że: 1) klauzula ryzyka walutowego (przeliczeniowa) – dotycząca indeksacji kredytu do CHF (z uwagi na brak tzw. przejrzystości materialnej, zaniechanie przez Bank obowiązku informacyjnego odnośnie nieograniczonego ryzyka kursowego i mechanizmu oddziaływania takiego ryzyka na zakres obowiązków konsumenta), 2) klauzula spreadowa (kursowa) dotycząca sposobu ustalania wartości świadczenia kredytobiorcy – odwołanie do kursu kupna i kursu sprzedaży CHF ustalanego przez Bank jednostronnie w Tabeli, stanowiły w konsekwencji klauzule abuzywne (art. 385¹ k.c.).

Należy wskazać, że co do zasady tzw. klauzule spreadowe były przedmiotem wielokrotnej analizy w judykaturze. W świetle kolejnych wypowiedzi Sądu Najwyższego odwołujących się do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przyjęć można, że ugruntowana jest ocena jako abuzywnych klauzul waloryzacyjnych odwołujących się do kursu waluty ustalanego przez kredytujący bank bez wskazania w umowie szczegółowych zasad jego ustalania. Wyjaśniano zatem, że postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę (pożyczkobiorcę) kredytu (pożyczki) do waluty obcej (klauzulę tzw. spreadu walutowego) odsyłając do tabel ustalanych jednostronnie przez bank (przedsiębiorcę) traktowane być powinny jako kształtujące sytuację konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające jego interesy. Jako takie klauzule zatem muszą być uznane za niedozwolone (abuzywne) w rozumieniu art. 385¹ k.c. (por. np. wyroki SN z dnia 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17, dnia 9 maja 2019 r. sygn. I CSK 242/18, z dnia 7 listopada 2019 r., sygn. IV CSK 13/19, LEX nr 2741776, z dnia 27 listopada 2019 sygn. II CSK 483/18, Lex nr 2744159, czy z dnia 11 grudnia 2019, sygn. V CSK 382/18).

Odnosząc te uwagi do umowy objętej sporem zaznaczyć należy, że w przedmiotowej sprawie w § 17 umowy kredytu określono co do zasady sposób ustalenia kursu kupna i kursu sprzedaży poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP i odpowiednio „minus marża kupna” (kurs kupna) i odpowiednio „plus marża sprzedaży” (kurs sprzedaży). Taki sposób ustalenia kursu kupna/sprzedaży wywołuje kontrowersje w przedmiocie oceny czy stanowi klauzulę abuzywną w rozumieniu art. 385¹ k.p.c., a to z uwagi na zagadnienie czy postanowienie umowne z punktu widzenia oceny potencjalnej abuzywności możemy dzielić, „szatkować” i w ten sposób dokonywać oceny czy dany, poszczególny warunek, element obok innych elementów, warunków kształtujących całość postanowienia umownego (tu wyznaczającego poziom kursu kupna/sprzedaży) stanowi klauzulę niedozwoloną, co powoduje, że należy wyeliminować tylko ten jeden element (uznany za abuzywny) warunku, a pozostałe elementy pozostawić. W niniejszej sprawie sprowadzało się to do odpowiedzi na pytanie czy kontrola abuzywności § 17 umowy kredytu może sprowadzać się do wyeliminowania marży (odpowiednio marży kupna i marży sprzedaży – tutaj ewidentnie nie wskazano żadnych czynników decydujących o podstawach ustalenia konkretnej wysokości takiej marży) i pozostawienia § 17 umowy kredytu w kształcie odwołującym się tylko do kursu średniego NBP.

Co do zasady Sąd orzekający miał na względzie pogląd TSUE, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany w mocy poprzez usunięcie elementów

przesądających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści (wyrok z dnia 26 marca 2019 r., (...), C 70/17 i C 179/17, EU:C:2019:250, pkt 64).

W powyższym zakresie należało odwołać się do wyroku TSUE z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, który dotyczył odpowiedzi na pytania prejudycjalne SO w Gdańsku odnośnie postanowienia

§ 17 umowy kredytu, jak w niniejszej sprawie. Podkreślić należy, że orzeczenie to wprost nie udziela odpowiedzi na pytanie, to znaczy nie stwierdza, że należy utrzymać częściowo § 17 umowy w mocy po wyeliminowaniu marży, a jedynie podaje wskazówki – czym ma się kierować Sąd odsyłający przy ocenie dopuszczalności zastosowania takiego rozwiązania. Poprzez odesłanie do przykładów wynikających z wyroków TSUE z dnia 7 sierpnia 2018 r., C-96/16 i z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 TSUE stwierdził, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony, przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu.

Dla oceny kwestionowanego § 17 umowy kredytu z punktu widzenia tego czy należy go pozostawić w mocy, po wyeliminowaniu marży (marży jako postanowienia nietransparentnego, sprzecznego z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającego interes konsumenta, ponieważ pozostawiającego tylko w gestii Banku możliwość ustalania wysokości marży bez odesłania do jakichś sprawdzalnych, obiektywnych czynników, które można by poddać weryfikacji), istotne znaczenie miało dokonanie oceny czy:

- 1) marża stanowi zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umowy i tym samym może być przedmiotem indywidualnego badania jego nieuczciwego charakteru,
- 2) usunięcie marży jako nieuczciwego elementu warunku nie może prowadzić do zmiany pozostałej treści klauzuli poprzez zmianę jej istoty.

Na kanwie ww. orzeczenia Sąd orzekający stoi na stanowisku, że element warunku (postanowienia) § 17 umowy kredytu jakim jest marża nie stanowi odrębnego zobowiązania, które może zostać poddane osobnemu badaniu pod względem nieuczciwości. Należałoby w konsekwencji uznać, że warunek ten jako całość, w tym element marży kupna i sprzedaży, jako postanowienie nietransparentne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes konsumenta, ponieważ pozostawia tylko w gestii Banku możliwość ustalania wysokości marży bez odesłania do jakichś sprawdzalnych, obiektywnych czynników, które można by poddać weryfikacji, stanowi klauzulę abuzywną w rozumieniu art. 385¹ k.c. i nie wiąże konsumenta.

Usunięcie marży zmienia istotę warunku, albowiem zmienia treść postanowienia § 17 umowy kredytu. Przy takiej konkluzji jak wyżej, istnieje podstawa prawna do stwierdzenia nieważności umowy na podstawie art. 385¹ k.c. interpretowanego w zgodzie z art. 6 dyrektywy numer 93/13 w związku z art. 58 k.c. Uznac należy, że umowa nie może dalej funkcjonować w obrocie, po wyeliminowaniu postanowienia § 17 umowy kredytu, ale w treści odwołującej się wyłącznie do kursu średniego NBP, stosownie do sankcji wynikającej z art. 385¹ § 2 k.c. (związane stron umową w pozostałym zakresie).

Sąd orzekający wskazuje, że po wydaniu ww. orzeczenia TSUE z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, pojawiły się poglądy, że kwestionowany § 17 umowy kredytu i jego element w postaci marży nie spełnia postawionych przez TSUE wymagań jak wyżej i marża nie może zostać wyeliminowana, przy pozostawieniu treści art. 17 umowy w pozostałym zakresie, albowiem marża nie stanowi odrębnego zobowiązania umownego, a jej wyeliminowanie zmienia treść warunku poprzez zmianę jego istoty.

Niezależnie od powyższych rozważań odnośnie abuzywności lub nie § 17 umowy kredytu, a więc kwestii wyznaczenia wysokości kursów waluty CHF przez pozwany Bank w tabeli według zasad z § 17 umowy, kwestia ta nie miała decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem uprzednio stwierdzona abuzywność klauzuli walutowej (przeliczeniowej) – ryzyka kursowego – decydowała o abuzywności kwestionowanych postanowień umowy kredytu, a konsekwencji stanowiła podstawę rozważań i wniosku co do nieważności umowy kredytu. Podkreślić należy, że TSUE w orzeczeniu z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, nie analizował kwestii nieograniczonego ryzyka kursowego związanego z kredytem indeksowanym do CHF, albowiem z treści pytania prejudycjalnego SO w Gdańsku wynika założenie, że konsument został prawidłowo pouczony o ryzyku kursowym.

Jak wskazano wyżej, w świetle ogółu okoliczności faktycznych sprawy i z uwzględnieniem między innymi fachowej wiedzy pozwanej jako przedsiębiorcy, w tym przypadku banku, w zakresie ewentualnych wahań kursów wymiany i ryzyka wiążących się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, istniała nierównowaga informacyjna co do ryzyka, której Bank we właściwy sposób nie zniwelował poprzez prawidłowe pouczenie konsumenta o ryzyku kursowym. To stanowi w konsekwencji o pierwszej podstawie na jakiej stwierdzono abuzywność kwestionowanych postanowień umowy. Już ta konstatacja w konsekwencji stanowiła samoistną podstawę rozważań skutków abuzywności – w aspekcie dalszego obowiązywania lub nie umowy i ewentualnego stwierdzenia jej nieważności na zasadzie art. 385¹ k.c. w związku z art. 58 k.c.

W ocenie Sądu orzekającego w okolicznościach niniejszej sprawy usunięcie kwestionowanych przez stronę powodową postanowień umownych jako klauzul abuzywnych - postanowieniu § 1 ustęp 1 zdanie trzecie, § 7 ustęp 2 zdanie czwarte, § 10 ustęp 8, § 17 umowy kredytu z umowy kredytu powoduje w konsekwencji, że umowa jest nieważna na zasadzie art. 385¹ k.c. w związku z art. 58 k.c., mając na względzie również wytyczne TSUE i polskiego Sądu Najwyższego co do interpretacji art. 6 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich – w aspekcie dalszego obowiązywania umowy.

Co do zasady bezskuteczność abuzywnego postanowienia umowy lub wzorca nie powoduje upadku całej umowy. Zgodnie bowiem z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie. W odróżnieniu od sankcji przewidzianej w art. 58 § 3 k.c. – w przypadku bezskuteczności klauzuli (umownej lub „wzorcowej”) z powodu jej nieuczciwego charakteru niedopuszczalne jest uznanie całej umowy za bezskuteczną ze względu na to, iż „z okoliczności wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana”. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG stanowi, że w takim wypadku umowa nadal wiąże strony, jeśli to możliwe, po wyłączeniu z niej postanowień niedozwolonych.

Oceny, czy zachodzi owa możliwość utrzymania istnienia umowy między stronami, należy, na gruncie dyrektywy 93/13/EWG, dokonywać na podstawie kryteriów obiektywnych, nie zaś z perspektywy interesów którejkolwiek ze stron. Ponieważ jednak dyrektywa 93/13/EWG dokonuje harmonizacji minimalnej materii w niej uregulowanej, nie sprzeciwia się ona uwzględnieniu, na mocy przepisów krajowych, interesu konsumenta w ramach wspomnianej oceny, jeśli takie rozwiązanie zapewni konsumentowi lepszą ochronę.

Zdaniem Sądu orzekającego nie ma uzasadnionej podstawy prawnej, aby umowa kredytu po wyeliminowaniu z niej postanowień abuzywnych obowiązywała dalej. Sąd dochodząc do takiej konstatacji uwzględnił, że umowy na skutek pozbawienia jej klauzul walutowej i spreadowej nie da się wykonać, zniesiony zostaje mechanizm indeksacji, zanika ryzyko kursowe i różnice kursowe (de facto mamy już do czynienia z inną umową co do jej istoty w porównaniu z zamiarem stron na etapie kontaktowania). Nie ma podstawy prawnej, aby w drodze analogii lub odpowiedniego stosowania, lub zwyczaju, lub innej podstawy zastosować kurs średni NBP, kurs rynkowy czy jakikolwiek inny kurs CHF do PLN dla wykonania umowy. Taka konkluzja nie stoi w sprzeczności z interesem strony powodowej jako konsumenta i nie naraża go na szczególnie dotkliwe skutki, biorąc pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy.

Sąd orzekający nie podziela stanowiska, że abuzywność niedozwolonego postanowienia umownego dotyczącego spreadu walutowego nie może powodować nieważności całej umowy, a nieważną klauzulę należy zastąpić poprzez

odpowiednie stosowanie przepisu prawa materialnego. W/w stanowisko znajdowało wprawdzie akceptację w szeregu orzeczeń, przede wszystkim sądów powszechnych, jednak straciło ono na aktualności pod wpływem wykładni prawa europejskiego dokonywanej w kolejnych orzeczeniach TSUE, w judykaturze Sądu Najwyższego na tle spraw analogicznych do obecnie rozpoznawanej. Aktualnie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej prezentuje się ukształtowaną wykładnię dyrektywy 93/13/EWG istotnie wpływającą na sposób i kierunki wykładni prawa krajowego – tu przepisów polskiego porządku prawnego – dotyczącego skutków stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego zawartego w umowie z konsumentem.

Sąd orzekający w okolicznościach niniejszej sprawy zbadał możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu, której klauzule zostały uznane za abuzywne (postanowieniu § 1 ustęp 1 zdanie trzecie, § 7 ustęp 2 zdanie czwarte, § 10 ustęp 8, § 17 umowy kredytu). W ocenie Sądu orzekającego utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych postanowień nie jest możliwe, a art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że ta umowa nie może dalej obowiązywać bez takich warunków, co powoduje, że umowę należy uznać za nieważną.

Sąd, mając na względzie wytyczne TSUE i SN, wyklucza możliwość uzupełnienia luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które w niej się znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że treść czynności prawnej jest uzupełniana przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie są zatem przepisami o charakterze dyspozytywnym lub przepisami mającymi zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę. Wyklucza to zastosowanie na zasadzie art. 56 k.c. i art. 358 § 2 k.c. kursu średniego NBP lub jakiegokolwiek innego, bo doprowadziłoby to wprost do skutku w postaci redukcji utrzymującej skuteczność postanowienia zawierającego warunek nieuczciwy.

W ocenie Sądu orzekającego w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego, jak w niniejszej sprawie, indeksowanego do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula konsumencka dotycząca sposobu tej indeksacji, rozstrzygnięcie powinno polegać na rozpatrzeniu w istocie jedynie dwóch możliwości.

W pierwszej kolejności poddane musi być ocenie stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego.

Druga możliwość to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia.

Sąd powinien uzyskać więc stanowisko strony procesu – konsumenta poprzedzone poinformowaniem jej o konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia w całości zawartej umowy kredytowej oraz podobnie, o skutkach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej, z utrzymaniem w mocy pozostałej treści tej umowy. Po przedstawieniu tych informacji, konsument winien oświadczyć, które rozwiązanie wybiera jako dla niego korzystniejsze.

Oceniając zatem sprawę w świetle wzorca przyjętego przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 27 listopada 2019, stwierdzić więc należy, że do chwili wydania wyroku w niniejszej sprawie nie przedstawiono w toku sporu żadnych argumentów dotyczących interesów konsumenta, które przemawiałyby za decyzją o utrzymaniu umowy w mocy bez postanowień spornych. Nie wynika z materiału procesowego zwłaszcza to, by sytuacja majątkowa (życiowa) strony powodowej, oceniana w świetle jej słusznych interesów, sprzeciwiała się (w kontekście obowiązku jednorazowego zwrotu świadczenia uzyskanego w wyniku nieważnej umowy pożyczki) stwierdzeniu nieważności umowy (nakazywała zatem utrzymanie umowy w mocy).

Biorąc pod uwagę charakter prawny oceny wpływu abuzywności klauzuli na dalsze utrzymanie umowy, element woli i interesów konsumenta oraz kwestię sankcjonowania wadliwych praktyk przedsiębiorcy posługującego się w swojej praktyce klauzulą abuzywną, jako decydujące w sprawie wziąć należało zatem pod uwagę stanowisko strony powodowej jako konsumenta.

W rezultacie Sąd Okręgowy uznał, że zgodne z interesem konsumenta w realiach sprawy jest stwierdzenie nieważności umowy kredytu. Przyjąć bowiem należy, że strona powodowa ma czytelny obraz własnej sytuacji ekonomicznej i jednocześnie świadomość skutków, jakie wiążą się z obowiązkiem zwrotu sumy uzyskanej w wykonaniu umowy według przepisów o nienależnym świadczeniu. Wyrażając swoją wolę strona powodowa miała możliwość wzięcia pod uwagę faktu istnienia roszczeń banku wynikających z faktu stwierdzenia nieważności umowy.

Powyższa argumentacja stanowiła podstawę uznania, że umowa kredytu jest nieważna na podstawie art. 385¹ k.c. w związku z art. 58 k.c., interpretowanych w zgodzie z postanowieniami art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG.

Skutkiem nieważności umowy kredytu jest obowiązek istniejący po obu stronach stosunku zobowiązanego zwrotu świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy kredytu, którego podstawą prawną jest treść art. 410 k.c. w związku z art. 405 k.c. – zwrot nienależnego świadczenia. Co do zasady pozwana powinna zwrócić stronie powodowej całość spełnionych przez nią świadczeń, które strona powodowa spełniła na poczet wykonania umowy kredytu, a więc raty kapitałowo – odsetkowe i inne opłaty okołokredytowe. Z kolei strona powodowa powinna zwrócić pozwanej kwotę udostępnionego jej kapitału kredytu.

Sąd orzekający nie podzielił żadnych zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną, a dotyczących żądania zapłaty. Zarzuty pozwanej okazały się nieuzasadnione.

Sąd orzekający w zakresie rozliczeń stron będących konsekwencją nieważności umowy kredytu podziela w całości argumentację prawną przedstawioną przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, gdzie stwierdzono między innymi, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

Oznacza to, że w razie nieważności umowy kredytu dokonywane przez niedoszłego kredytobiorcę płatności, mające stanowić spłatę wykorzystanego kredytu, są świadczeniami nienależnymi, podobnie jak świadczeniem nienależnym jest w takiej sytuacji wypłata środków pieniężnych przez bank. Zgodnie zaś z art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. świadczenia nienależne podlegają zwrotowi. Proste zastosowanie tej reguły prowadzi do wniosku, że między bankiem a niedoszłym kredytobiorcą powstają wówczas różne zobowiązania restytucyjne: zobowiązanie niedoszłego kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanych środków pieniężnych oraz zobowiązanie banku do zwrotu uiszczonych płatności. Przepisy art. 410 i n. k.c. nie zawierają żadnej odrębnej regulacji, która wskazywałaby na jakąkolwiek zależność tych zobowiązań, w szczególności odwzorowującą zamierzony przez strony związek między obowiązkami mającymi wynikać z umowy kredytu (choćby na wzór art. 495 k.c.).

W przypadku nieważności umowy wzajemnej zobowiązania stron do zwrotu otrzymanych nienależnie świadczeń są co do zasady od siebie niezależne, co odpowiada aprobowanej w doktrynie i przez Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. V CSK 382/18, Głosa 2020, nr 4, s. 67) teorii dwóch kondycji, przeciwstawianej teorii salda, zgodnie z którą w przypadku nieważnej umowy wzajemnej przedmiotem roszczenia restytucyjnego nie jest osobno każde ze spełnionych świadczeń, lecz jedynie nadwyżka wartości jednego z nich nad wartością drugiego, w związku z czym poszczególne świadczenia wzajemne stanowią jedynie wartości rachunkowe (nie podlegają zasadzie aktualności wzbogacenia), powstaje tylko jedno roszczenie restytucyjne, a dłużnikiem jest ten, komu ta nadwyżka (dodatnie saldo) przypadła (i nie została następczo utracona).

W konsekwencji Sąd orzekający nie znajduje co do zasady uzasadnionej argumentacji prawnej co do teorii salda jako podstawy rozliczeń stron nieważnej umowy kredytu. Zgodnie z art. 411 pkt 1 k.c. nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Art. 411 pkt 1 k.c. uniemożliwia skuteczne wystąpienie z kondycją, gdy solvens wiedział, że nie spoczywa na nim obowiązek świadczenia. Należy podkreślić, że reguła ta dotyczy wyłącznie przypadku nieistnienia zobowiązania

(*condictio indebiti*). Nie wpływa zatem ujemnie na skuteczność kondykcji fakt, że solvens w chwili spełnienia świadczenia wiedział, że jego podstawa w przyszłości odpadnie albo że czynność prawna będąca podstawą świadczenia jest nieważna (art. 411 pkt 1 nie obejmuje *conditiones causa finita i sine causa*, co w odniesieniu do tej ostatniej jest wyraźnie zaznaczone w treści przepisu). Przesłanką wyłączenia kondykcji jest tylko świadomość braku zobowiązania po stronie solvensa, która musi być tłumaczona w sposób ścisły, a więc jako wiedza o nieistnieniu obowiązku spełnienia świadczenia (w ogóle lub wobec *accipiens*). Świadomość taka nie występuje, gdy solvens miał wątpliwości dotyczące istnienia zobowiązania. Ich źródłem może być stan faktyczny, z którego zobowiązanie wynika, lub przepisy prawa, które je regulują. Celem art. 411 pkt 1 jest bowiem przekreślenie roszczenia restytucyjnego w tych wszystkich wypadkach, gdy spełniający świadczenie ma pełną, nienaruszoną przez jakiegokolwiek wątpliwości świadomość, że świadczenie to nie należy się jego odbiorcy. Ryzyko spełnienia takiego świadczenia musi ponosić jedynie solvens (*volenti non fit iniuria*). Jednakże w wypadku, gdy *accipiens* dobrowolnie oddał tak spełnione świadczenie solvensowi, nie może żądać jego zwrotu (brak regulacji tej kwestii, ale przyjęcie tezy przeciwnej byłoby nierozsądne; zachodzi tu analogia do zobowiązań naturalnych) (zob. P. Księżak, *Bezpodstawne...*, s. 207).

W ocenie Sądu orzekającego brak jest podstaw faktycznych do przyjęcia, aby strona powodowa świadczyła na rzecz pozwanej w postaci spłaty rat kredytu mając świadomość, że nie była do tych świadczeń zobowiązana. Nie wynika to z przeprowadzonego postępowania dowodowego. Powyższy zarzut pozwanej okazał się więc w konsekwencji nieskuteczny. Przyjąć należy jako obowiązującą teorię dwóch kondykcji.

Zgodnie z art. 411 pkt 2 k.c. nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego.

Nie przekonuje Sądu orzekającego zarzut pozwanej, że konsument spłacający kredyt udzielony mu na podstawie umowy dotkniętej nieważnością, czyni zadość zasadom współżycia społecznego w rozumieniu art. 411 pkt 2 k.c. Przepis ten jest w orzecznictwie interpretowany wąsko i stosowany w praktyce w odniesieniu do świadczeń quasi-alimentacyjnych czy związanych ze stosunkiem pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., I CSK 286/10, M. Praw. 2011, nr 24, s. 134). W zasadzie nie ma zaś potrzeby sięgania do niego w sytuacji, w której wzbogacony środkami pieniężnymi wypłaconymi przez bank w wykonaniu nieważnej umowy kredytu jest prawnie (a nie tylko moralnie) zobowiązany do jej zwrotu. W szczególności wtedy, gdy dodatkowe, instrumenty prawne wystarczająco zabezpieczają interesy banku związane z zaspokojeniem tego zobowiązania i jedynie od jego aktywności zależy ich wykorzystanie (porównaj uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., sygn. akt III CZP 11/20).

W orzecznictwie przepis art. 411 pkt 2 k.c. jest stosowany z ostrożnością. Przeważnie przyjmuje się, że może mieć on zastosowanie w odniesieniu do świadczeń quasi-alimentacyjnych czy związanych ze stosunkiem pracy (wyrok SN z dnia 3 lutego 2011 r., I CSK 286/10, M. Praw. 2011, nr 24, s. 1343, z glosą E. Jędrzejewskiego; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 292–293; K. Pietrzykowski (w:) *Kodeks...*, t. 1, red. K. Pietrzykowski, 2015, komentarz do art. 411, nb 7; co do świadczeń alimentacyjnych zob. J. Pietrzykowski (w:) *Kodeks...*, t. 2, red. J. Ignatowicz, s. 975; A. Ohanowicz (w:) *System...*, t. 3, cz. 1, red. Z. Radwański, s. 503). Przypadki zastosowania omawianego wyłączenia są bardzo rzadkie.

Sąd orzekający, mając na względzie wszystkie okoliczności niniejszej sprawy, nie stwierdził podstaw do oddalenia powództwa o zapłatę na skutek uwzględnienia zarzutu pozwanej z art. 411 pkt 2 k.c.

Sąd orzekający nie podzielił również zarzutu pozwanego opartego na art. 411 pkt 4 k.c. Roszczenie powodów obejmujące nienależne świadczenie z tytułu spłaconych rat i opłat okołokredytowych nie obejmuje w okolicznościach niniejszej sprawy sytuacji z art. 411 pkt 4 k.c.

W końcu za chybiony należało uznać podniesiony w odpowiedzi na pozew zarzut przedawnienia. Świadczenie strony powodowej, którego zwrotu dochodzi ona w niniejszym postępowaniu, to świadczenie wynikające z nienależnego świadczenia z art. 410 k.c. – ogólniej z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Jest to jedno świadczenie obejmujące łącznie wszystkie wpłaty strony powodowej czynione na poczet wykonania umowy kredytu. Na pewno roszczenia strony powodowej nie można kwalifikować na podstawie art. 118 k.c. jako roszczeń obejmujących świadczenia

okresowe, które ulegają przedawnieniu trzyletniemu. W ocenie Sądu orzekającego termin przedawnienia roszczenia strony powodowej wynosił na podstawie art. 118 k.c. 10 lat, a po zmianie treści tego przepisu 6 lat. Żaden z tych terminów przedawnienia jeszcze skutecznie nie upłynął.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 lutego 2021 r., sygn. akt III CZP 11/20, w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono już uwagę (porównaj wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, nie publ.), iż ze względu na zastrzeżoną dla kredytobiorcy-konsumenta możliwość podjęcia ostatecznej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli (i uniknięcia w ten sposób skutków nieważności umowy) albo powołania się na całkowitą nieważność umowy także wtedy, gdy mogłaby zostać utrzymana w mocy przez zastąpienie klauzuli abuzywnej stosownym przepisem (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...), pkt 55, 67), należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia roszczeń o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie. Dopiero bowiem wtedy można przyjąć, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (na pewne podobieństwo przypadku do *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Z dowodów przeprowadzonych w niniejszym postępowaniu wynika, że strona powodowa podjęła świadomą decyzję co do powołania się na całkowitą nieważność umowy składając pozew w niniejszej sprawie w dniu 5 maja 2021 r., tj. w dniu sporządzenia wezwania do zapłaty (k. 124). Wobec takich ustaleń termin przedawnienia roszczeń strony powodowej na podstawie art. 118 k.c. jeszcze nie upłynął.

Powyższe stanowisko co do terminu przedawnienia roszczenia restytucyjnego konsumenta – data od kiedy należy liczyć termin przedawnienia roszczenia o zwrot świadczeń uiszczonych bankowi z tytułu spłaty kredytu – zostało również potwierdzone w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r., C – 776/19, gdzie wyraźnie podkreślono zasadę skuteczności. W tym stanie rzeczy roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odnośnie pozostałych zarzutów podniesionych przez pozwany bank wskazać należy, że zasadniczo stanowią one zbiór wybiórczej interpretacji orzeczeń judykatury, której Sąd w niniejszym składzie zdecydowanie nie podziela. Na marginesie należy podkreślić, że orzecznictwo co do abuzywności tego typu klauzul jak zawarte w umowie powódki jest już ugruntowane.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wskazał, iż kwestionuje roszczenia powodów nie tylko co do zasady, ale też co do wysokości, wskazując, iż nie sposób ustalić na jakich podstawach zostały oszacowane dochodzone pozwem kwoty. Zdaniem Sądu powództwo jawi się jako zasadne również co do wysokości dochodzonej kwoty. Sąd dostrzega, że kwoty te wynikają wprost z dokumentów złożonych do akt sprawy (w tym zaświadczenia banku, k. 121v-123, rozliczenia kredytu nr (...), k. 291-294, historii kredytu (...), k. 295-344) i stanowią sumę uiszczonych świadczeń. Powodowie spłacają raty kredytu zaciągniętego w pozwanym banku od 3 listopada 2006 r., zaś roszczenie o zapłatę sformułowali na globalną kwotę 250.155,90 zł, stanowiącą sumę wszelkich wpłat dokonanych na rzecz pozwanego z tytułu nieważnej umowy w okresie od 3 listopada 2006 r. do 3 lutego 2021 r. Zatem kwota 250.155,90 zł wynika z prostej kalkulacji polegającej na zsumowaniu zapłaconych na rzecz banku kwot. W tym zakresie zatem należało uznać, iż wymieniona suma 250.155,90 zł stanowi bezpodstawne wzbogacenie po stronie (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G..

Kolejno Sąd uwzględnił, że w toku niniejszego procesu powodowie sprecyzowali pozew w ten sposób, że wnieśli o zasądzenie na ich rzecz w częściach równych następujących kwot z tytułu wpłat dokonanych na rzecz pozwanej w okresie od dnia 3 listopada 2006 r. do dnia 3 stycznia 2009 r.:

- 33.240,19 zł z tytułu uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego banku rat kapitałowo-odsetkowych,
- 897,57 zł z tytułu opłat uiszczonych przez powodów w związku z umową kredytu,

a nadto wnieśli o zasądzenie solidarnie na rzecz powodów następujących kwot z tytułu wpłat dokonanych na rzecz pozwanego banku w okresie od dnia 3 lutego 2009 r. do dnia 3 lutego 2021 r.:

- 212.847,95 zł z tytułu uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych,
- 3.170,19 zł z tytułu opłat uiszczonych przez powodów w związku z umową kredytu,

każdorazowo z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 18 maja 2021 r. do dnia zapłaty.

Podejmując rozstrzygnięcie w zakresie pkt II-IV wyroku Sąd uwzględnił, że w dacie zawierania umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. powodowie pozostawali w związku partnerskim. Powodowie zawarli związek małżeński dopiero w dniu 24 stycznia 2009 r. i z tym dniem powstał między nimi ustrój ustawowej wspólności majątkowej. Z punktu widzenia rozstrzygnięcia istotne jest to, że do czasu zawarcia związku małżeńskiego powodowie spłacali kredyt wspólnie, rozliczając się po połowie z każdej dokonanej na rzecz pozwanego banku wpłaty. W ten sposób w okresie od 3 listopada 2006 r. do 3 stycznia 2009 r. powodowie w wykonaniu umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. uiszcili na rzecz pozwanego banku kwotę 33.240,19 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 895,57 zł z tytułu opłat uiszczonych w związku z zawartą umową kredytu. W związku z powyższym w pkt II sentencji Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 16.620,09 zł z tytułu uiszczonych przez nią na rzecz pozwanego banku w okresie od 3 listopada 2006 r. do 3 stycznia 2009 r. rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 448,78 zł z tytułu opłat uiszczonych przez nią ww. okresie w związku z umową kredytu. W pkt III sentencji Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę tożsame kwoty w związku ze spełnieniem identycznych świadczeń w analogicznym okresie, tj. przed zawarciem związku małżeńskiego i powstaniem ustawowej wspólności małżeńskiej.

W tym miejscu odnotować należy, że z uwagi na fakt, iż powodowie sformułowali żądanie zapłaty co do kwot objętych rozstrzygnięciem jak w pkt II i III sentencji wyroku w ten sposób, że domagali się ich zasądzenia w częściach równych oraz z uwagi na fakt, że kwoty te były w istocie niepodzielne (na co Sąd zresztą zwracał uwagę pełnomocnikowi powodów na rozprawie w dniu 31 stycznia 2022 r.), powództwo o zapłatę w tej części podlegało oddaleniu każdorazowo o kwotę 1 grosza. Nie jest bowiem rzeczą Sądu uznanie, który z powodów kwotę tę ma otrzymać. Powodowie od początku postępowania są reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika i to oni winni wskazać precyzyjnie, kto ten 1 grosz uiszcil i komu w tym zakresie świadczenie powinno być zasądzone. Mając powyższe na względzie Sąd orzekł, jak w pkt V sentencji wyroku.

Natomiast od dnia 24 stycznia 2009 r. powodowie spłacali kredyt wspólnie i ze wspólnych środków. W okresie od dnia 3 lutego 2009 r. do 3 lutego 2021 r. powodowie w wykonaniu umowy kredytu nr (...) z dnia 24 sierpnia 2006 r. łącznie uiszcili na rzecz pozwanego banku kwotę 212.847,95 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych oraz kwotę 3.170,19 zł z tytułu opłat uiszczonych w związku z zawartą umową kredytu. Mając powyższe na uwadze Sąd zasądził na rzecz powodów ww. kwoty. W ocenie Sądu orzekającego należności dochodzone pozwem, o których Sąd orzekła, jak w pkt IV sentencji wyroku należało zasądzić na rzecz powodów jako małżonków łącznie z uwagi na charakter bezudziałowy wspólności ustawowej małżeńskiej łączącej powodów. W tym zakresie Sąd orzekający podziela stanowisko wyrażone w doktrynie – vide E. Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka, Monitor Prawniczy, 2009 r., nr 3 – zgodnie z którym kwota dochodzona przez małżonków łącznie do majątku objętego ustawową wspólnością majątkową małżeńską podlega formule zasądzenia świadczenia na rzecz powodów bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego. Nadto stanowisko takie wynika między innymi z uchwały SN z dnia 9 lutego 2011 r., III CZP 130/10, wyroku SA we Wrocławiu, sygn. akt I ACa 652/13. W ocenie Sądu orzekającego w takim przypadku jak powodowie w konsekwencji nie ma znaczenia czy Sąd w wyroku użyje formuły „łącznie na rzecz powodów”, „do niepodzielnej ręki” czy też „na rzecz powodów”. Sąd w niniejszej sprawie użył w wyroku formuły „na rzecz powodów”, mając w konsekwencji na względzie brak podstawy prawnej do czynnej solidarności wierzycieli po stronie powodowej i bezudziałowy charakter wspólności łączącej powodów.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie od kwot zasądzonych jak w pkt II-IV sentencji wyroku orzeczono na podstawie art. 481 k.c. w związku z art. 455 k.c. Świadczenie z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia na podstawie art. 410 k.c. w związku z art. 405 k.c. jest świadczeniem bezterminowym, zatem na podstawie art. 455 k.c. powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do zapłaty. Powodowie dokonali przedprocesowego wezwania pozwanego do zapłaty pismem z dnia 5 maja 2021 r., wyznaczając pozwanemu termin zapłaty w ciągu 7 dni od dnia doręczenia.

Termin do zapłaty upłynął bezskutecznie. Oznacza to, że pozwany bank pozostawał w opóźnieniu i zasadnym było zasądzenie odsetek zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 18 maja 2021 r.

Ze względu na to, iż Sąd uwzględnił główne roszczenie powodów, zbędnym było dokonywanie rozważań, co do zasadności roszczenia ewentualnego powodów zgłoszonego w pkt II.1-II.3 petitum pozwu.

Ustalenia faktyczne, jakie Sąd poczynił, zostały oparte przede wszystkim na wymienionej wyżej (w części uzasadnienia dotyczącej tych ustaleń) dokumentację złożonej przez obie strony procesu. Te dokumenty, które nie zostały wymienione, zdaniem Sądu pozbawione były mocy dowodowej dla ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Dotyczyły one bowiem innych okoliczności niż związane z przedmiotową dla sprawy umową, stanowiły źródło informacji ogólnych o zasadach funkcjonowania kredytów indeksowanych, bądź wyrażały ogólne opinie dotyczące zgodności z prawem takiego rodzaju umów. Sąd zapoznał się z tymi dokumentami przed wydaniem wyroku, jednak nie znalazł podstaw, aby czynić na ich podstawie konkretne ustalenia faktyczne stanowiące źródło roszczenia powodów i wymagające odzwierciedlenia w uzasadnieniu wyroku. Dokumenty te bowiem nie dotyczyły umowy łączącej strony ani zdarzeń, które miały związek z jej zawarciem i wykonywaniem. W taki sposób Sąd ocenił dokumenty załączone do pozwu jak na płycie CD k. 106 i wymienione jak w pkt 9-25 uzasadnienia pozwu k. 105 oraz dokumenty załączone do odpowiedzi na pozew jak na k. 360-367, 369-379, 397-421, 423-429.

Z tych samych względów Sąd uznał, iż niewielką mocą dowodową przez pryzmat okoliczności istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia cechowały się zeznania świadków M. M. (1) i J. J. (2). Z relacji świadków bezspornie wynikało, iż nie mają oni żadnej wiedzy o okolicznościach związanych z tą konkretną umową kredytu, jaką powodowie opisali w pozwie. Same informacje ogólne na temat funkcjonowania kredytów indeksowanych walutą CHF tak w strukturze produktów finansowych oferowanych przez pozwaną i jej poprzedników prawnych, jak i na rynku bankowym in genere, które obszernie przedstawili w swoich zeznaniach, nie mogły się przełożyć na ustalenia przez Sąd faktów istotnych dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy. Z kolei zeznania świadka M. M. (1) zaprezentowały procedurę, jaką powinni byli kierować się pracownicy banku obsługujący konsumentów, którym oferowano kredyty hipoteczne waloryzowane walutą CHF. Jednakże zeznania te okazały się nieprzydatne dla ustalenia konkretnego postępowania personelu banku względem kredytobiorców w warunkach niniejszej sprawy, albowiem świadek nie kojarzył powodów i nie orientował się w szczegółach niniejszego sporu. Ponadto godzi się zauważyć, że ww. świadkowie są to pracownicy instytucji będącej stroną postępowania, a zatem aktualizuje się potencjalny interes w wygranej pozwanego banku, co w konsekwencji skłania Sąd do ostrożnej oceny tego dowodu.

Odnosnie warunków i okoliczności podpisania kwestionowanej umowy (czyli kwestii istotnych w realiach rozpoznawanej sprawy) najlepiej zorientowane mogą być strony tego stosunku prawnego, a zwłaszcza kredytobiorca. Zgodnie z art. 299 k.p.c. Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów może dopuścić dowód z przesłuchania stron. Sąd postanowił przeprowadzić dowód z przesłuchania powodów. Należy zauważyć, że strony procesowe są naturalnie osobami najlepiej zorientowanymi w rzeczywistym stanie faktycznym sprawy. Stąd mogą odgrywać w pewnych przypadkach rolę źródła dowodu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 grudnia 2015 r., sygn. akt III AUa 1283/15, Lex nr 1998955). Sąd dał wiarę zeznaniom M. G. i M. W. w całości. Powodowie w sposób szczegółowy, wyczerpujący i spójny przedstawił okoliczności zawarcia umowy z pozwanym bankiem, nie zatajając żadnych informacji istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia. Wspomniana szczegółowość utwierdza Sąd w przekonaniu co do wiarygodności przedstawionych w przebiegu przesłuchania informacji. Bank zaś nie przedstawił jakichkolwiek dowodów przeciwnych świadczących o tym, aby zeznania powodów należało uznać za niewiarygodne. Sąd Sąd przyznał tym zeznaniom istotny walor dowodowy.

Sąd na zasadzie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął dowód z opinii biegłego z zakresu bankowości uznając, iż przeprowadzenie tego dowodu jest zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem ocena ważności umowy kredytu lub abuzywności jej postanowień, to ocena prawna leżąca wyłącznie w gestii Sądu, zaś wysokość świadczeń spełnionych przez powodów wynika z przedłożonych przez obie strony dokumentów, zestawień, historii rachunku kredytowego.

Orzeczenie o kosztach procesu zawarte w pkt VI sentencji wyroku zapadło na podstawie art. 98 k.p.c. i 108 § 1 k.p.c. Zgodnie z treścią art. 98 § 1 k.p.c.: strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, oraz: do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Mając na uwadze fakt, iż powodowie wygrali proces w całości (oddaleniu podlegało bowiem jedynie roszczenie o zapłatę kwoty wręcz symbolicznej 1 grosza), zgodnie z omawianą zasadą odpowiedzialności za wynik procesu należało pozwaną w całości obciążyć kosztami procesu strony powodowej. Jednocześnie Sąd zastosował normę z art. 108 § 1 k.p.c., zgodnie z którą Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Tym samym Sąd pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu przy uwzględnieniu tego, że pozwana pokrywa koszty procesu w pełnym wymiarze.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO Katarzyna Krasny